

1956 FORRADALMA MISKOLCON

Összeállította
Dr. Balás István

Miskolc, 1990. március

1956. ősze miskolci szemmel

"...csak úgy maradhatunk hívek Magyarországhoz, ha soha és sehol el nem áruljuk, amiért a magyar harcosok életüket adták, és soha sehol - még közvetve sem - nem igazoljuk a gyilkosokat."

(Albert Camus: az 1956-os forradalomról)

I. Előzmények

A II. világháború után a Szovjetunió nyugati határán lévő államokhoz hasonlóan Magyarországon is a kommunisták ragadták meg - erőszakkal, választási csalással, szovjet katonai segédlettel, likvidálásokkal, deportálásokkal, egyszóval: puccsal a hatalmat. A beígért csodálatos fejlődés azonban elmaradt. A normaemelés az ipari munkásságot, a begyűjtési rendszer a parasztságot, az 1951 novemberi árrendezést követő 179,6 %-os áremelkedés pedig az egész lakosságot sújtotta. Az életszínvonal meredek csökkenésével párhuzamosan az ÁVO majd ÁVH a hitleri gestapós módszerekkel igyekezett keresni a belső ellenséget, s tartotta rettegésben az embereket. Mindez azonban nem gátolhatta meg, hogy Sztálin halála (1953. március) idejére már szétszórt sztrájkokban is megnyilvánuljon az elégedetlenség.

A nép mélyéről indult forrongás nem állt magában, változtak a külső körülmények és a belső, a hatalmon belüli erőviszonyok egyaránt.

Az 1953 júniusában Moszkvában tartott magyar-szovjet párt-találkózón a szovjet vezetők nyomást gyakoroltak *Rákosi*-ra, hogy a hatalma egy részét adja át *Nagy Imrének*. E megbeszélés következményeként két hét múlva az MDP Központi Vezetőségének ülésén *Rákosi Mátyás* is önkritikus hangot ütött meg:

"Én vagyok a felelős... Én vezettem az ÁVH-t, s beleszóltam abba, hogy kit tartóztassanak le, kit bántalmazzanak, kit hogyan ítéljenek el..."

Az önbírálat ugyan nem jutott el a nagy nyilvánossághoz, s az ország csak azt észlelte, hogy *Rákosi Mátyás* ezentúl nem "főtítkárként" hanem

"első titkárként" vezeti a Magyar Dolgozók Pártját, viszont *Nagy Imre* miniszterelnök parlamenti bemutatkozása roppant sikeres volt: a nyilvánosság előtt beismerte a gazdaságpolitika korábbi hibáit, megígérte ezek kijavítását, s ezzel szinte egycsapásra igen népszerű lett a tömegek körében.

Az ország vezetésében bekövetkezett változásokkal a felszínre került az ún. moszkoviták és az ún. magyarországi kommunisták között meglévő évtizedes ellentét.

Rákosi Mátyás és köre politikailag kötelező erejű sémaként másolta itthon a szovjetunióbeli gyakorlatot, míg a másik irányzat nem idegenkedett volna egy Moszkvától független - pl. jugoszláviai mintájú - önálló magyar szocializmustól. Néhány évvel korábban - amikor a sorkatonák még *Titó* arképeire lőttek a lögyakorlatokon -, a titóizmus gyanújába esett *Rajk László* még az életével fizetett, s most - o tempora o mores - a moszkovita indíttatású *Nagy Imre* mögött sorakozhattak föl a magyarországi kommunisták.

A terjedő kritikai hangvételt átvette a sajtó is. Az Irodalmi Újság 1953. augusztus 1-i számában *Csoóri Sándor* fiatal költőnk versben tárta fel az olvasók előtt a büntudatát.

1954-ben megalakult a *Petőfi Kör*, melynek révén hamarosan az ún. másként gondolkodók is fórumhoz juthattak.

A politikai vezetésben a kiszorítódi két évig tartott, majd 1955-ben *Rákosi* került ki - látszólag - győztesen: elérte *Nagy Imre* leváltását, majd elszigeteltette a másként gondolkodó írókat, költőket, s végül az év végén keresztülvitte, hogy *Nagy Imrét* a pártból is kizárták.

Az idők azonban gyorsan változtak: májusban *Hruscsov* elrepült *Titó*-hoz, hogy felújítsa a barátságot, s *Rákosi* szemében ez érthetően egyet jelentett azzal, hogy napirendre kerülhet a *Rajk*-perért való személyi felelősége.

S ekkor robbant a bomba: 1956. februárjában az SZKP kongresszusán elhangzott a titkos *Hruscsov* beszéd, melynek hírére erőt kapott a látns ellenzék, felújította a munkáját a *Petőfi Kör*, s lassan már-már második politikai központként működött. Itt követelte immár nyíltan *Rajk László* özvegye 1956. június 18-án a halott férje számára az igazságtételt és a gyilkosok megbüntetését.

Amikor *Rákosi* már nem bírta a nyomást, s júliusban lemondott, és az utódául választott *Gerő Ernő* még mindig kiállt a zárszavában *Rákosi* mellett

("Magától értetődő, hogy *Rákosi* elvtárs továbbra is tagja marad a Központi Vezetőségnek, az Elnöki Tanácsnak, megmarad országgyűlési képviselőnek..."),

ezt a közvélemény már távolról sem tartotta ennyire magától értetődőnek. A "fellazult" szellemi légkörben a lassanként szabaduló politikai elítéltek is egyre jobban hallatták szavukat, s felpörgött a sztálinizmus elleni kampány motorja.

Az egyetemeken és főiskolákon spontán vitakörök alakultak, s talán a legnagyobb visszhangot *Csurka István* fellépése váltotta ki, aki a Színház- és Filmművészeti Főiskolán október 1-én megtartott nagygyűlés vezérszónoka volt.

Amikor a Szabad Nép október 4-én pár soros közleményben jelentette, hogy *Rajk* Lászlót és mártírtársait október 6-án fogják újratemetni, a suttogó propaganda útján villámsebessen terjedő hír hatására a temetésen az eső ellenére immár több tízezres tömeg hallgatta *Apró Antal* és *Münnich Ferenc* bűnbánó gyászbeszédét.

A felszín alatt azonban az eddig jórészt névtelen és arctalan, megnyomorított és sokszorosán megalázott *néptömegek* is megmoccantak, érezve a szorítás enyhülését, s részt kértek majd követeltek a történelem alakításának folyamatából, mígnem elemi erővel tört ki az addig lefojtott indulat.

Miskolcon a fővárosihoz hasonlóan alakultak az események, de a földrajzi távolság és az információ áramlásának nehézkessége miatt gyakran egymástól teljesen függetlenül történtek a dolgok. Igaz ugyan, hogy a pártszervek és egyes gazdasági vezetők az országos *K-vonalon* időben értesülhettek az országban zajló dolgokról, de a széles tömegek a párt kezében lévő napi sajtóra és a központilag vezérelt ún. vezetékes rádióra voltak utalva. Néhányan hallgattak csak "világvevő" rádiójukon a lakásuk mélyére húzódva európai adásokat, a Szabad Európa Rádió, a londoni BBC és az Amerika Hangja híradásait.

A helybéli folyóiratok (Művelt Nép, Kilátó, Látóhatár) hasábjain is megjelent már a kommunista-rendszer kritizálása, előbb persze óvatosabb, majd fokozottan erősödő hangon *Bihari Sándor*, *B. Nagy László* és *Székényesi Lajos* tollából, míg az MDP válaszát a párt vezető szerepének helyi képviselői: *Hajdú Béla* és *Földvári Rudolf*, megyei első titkár, közzöltették az irányításuk alatt álló Északmagyarország c. napilap hasábjain.

II. Napi krónika (Vázlat)

Szeptember:

A DIMÁVAG Gépgyár nagyüzemi pártbizottsága úgy látta, hogy jó lenne tájékozódnia a munkásság álláspontjáról. Ennek érdekében elküldtek egy bizottságot, hogy derítsék föl a gyár munkásainak bérezési-szociális körülményeit.

Október:

A magyar-jugoszláv közeledés jegyében a hónap elején utazott el déli szomszédainkhoz a vasas szakszervezet delegációja, s erősödtek a magas szintű állami és pártkapcsolatok, újraindulhattak a jugoszláviai és a hazai vállalatok egymás közötti csereutazásai is.

Október 15. hétfő

Az MDP vezérkara: Gerő Ernő, Kádár János stb., elutaztak Belgrádba egy nyolc napos tapasztalat-cserére, s távollétükben fölgyorsultak a hazai események.

Október 16. kedd

A szegedi egyetemisták nagyülést rendeztek, melyen újjáalakították a világháború után elsorvaszott MEFESZ-t (Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szövetsége), mint a kommunista irányítástól immár teljesen független diákszövetséget, majd képviselőiket elküldték az összes egyetemre és főiskolára, hogy azok diákságát is csatlakozásra szólítsák fel.

Október 17. szerda

A miskolci Rákosi Mátyás Nehézipari Műszaki Egyetem (a továbbiakban: miskolci Egyetem) pártbizottsága a K-vonalnak köszönhetően hírt kapott a szegedi eseményekről, s minthogy a hallgatók köréből érkezett "jelzések" arra utaltak, hogy immár a nyílt vitafórum spontán módon történő létrejötte itt is csak napok kérdése, a pártbizottság úgy határozott, hogy a párt vezető szerepéhez illő módon megpróbál az események ura maradni, ezért "engedélyezték", hogy a fiatalság október 24-ére egy Ságvári Kör- t alakíthasson.

Október 18-19. (csütörtök-péntek)

Immár gőzerővel üléseztek a miskolci Egyetem fiataljai, s évfolyamonként, illetve karonként készítik el a különböző követelés-tervezeteket, melyek közül különösen a IV. éves gépészhallgatók összeállítása kapott markáns politikai töltést.

Október 20. szombat

A DIMÁVAG Gépgyárban a munkásság helyzetét elemző bizottság tagjai közül tizenketten önállóan cselekedtek. Ők már úgy látták, hogy a feltárt problémák túlnőnek a gyár keretein, ezért egy külön erre a célra összehívandó - ún. szabad pártnap sürgős megrendezése érdekében aláírásgyűjtéshez kezdtek. Ebben a munkában *Gellért Károly* (35 éves fogazóüzem vezető, MDP-tag), *Turbók Gyula* (technikus, levelező egyetemi hallgató, MDP-tag), *Bogár Károly* (esztergályos, MDP alapszervezeti titkár), *Bedros István* (mérnök), *Szadai János* (mérnök), *Kónya Lajos* stb. vettek részt aktívan, s nem is sejtették, hogy ezzel valójában az ország legelső munkástanácsának vetik meg az alapját.

Ebben az időben a gyár vezetői: *Pálmai József* igazgató és *Demjén József* nagyüzemi főmérnök éppen Jugoszláviában tartózkodtak a B egység főmérnökével: *Havasi Bélával* együtt, így a nagyüzem vezetése a harmadik emberre: *Székely Elek* főtechnológusra maradt, aki távolról sem gátolta az aláírások gyűjtését, s a későbbiek során nagy szerepet kapott a gyári eseményekben.

Október 22. hétfő

Mialatt a DIMÁVAG-ban folytatódtak az aláírás-gyűjtések, a fiatalság országszerte megmozdult. Ez a nap vitathatatlanul minden felsőoktatási intézményben a diákok nagy napjának bizonyult.

A miskolci egyetem pártbizottsága úgy próbált ura maradni a helyzetnek, hogy a Ságvári Kör alakuló ülését erre a napra hozta előre, de amikor 15 órakor az egyetemi hangos híradó felhívására az aulában mintegy 1000 hallgató és 100 oktató összegyűlt, már a diákság új önkormányzati szerve, a DIÁKPARLAMENT kezdte meg a tanácskozását.

A vitát ugyan még a pártbizottság által kijelölt Dobi Imre V. éves egyetemista kezdte levezetni, de amikor a vita a miskolci pártbizottság küldöttének majd a Kilátó egyik szerkesztőjének, s végül az egyetemisták delegáltjainak felszólalása nyomán élesedni kezdett, a vitavezető lemondott. Ekkor a Diákparlament elnökéül *Fekete Simon* V. éves kohómérnököt választották meg, akinek a helyettesei a "vezetőség" tagjai: *Mihala Ferenc* adjunktus és *Gónusz Sándor* V. éves gépészmérnök hallgatók lettek.

A hajnalig tartó viták eredményeként a Diákparlament egy 11 pontból álló felhívást fogadott el, melyben az országban elsőként követelték nyíltan a szovjet csapatok kivonulását és az ország semlegességét.

Az okmány szövege a következő:

"FELHÍVÁS

Mi, a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem hallgatói teljes mértékben egyetértünk, és támogatjuk a Budapesti Műszaki Egyetem hallgatóinak jogos követelését, de ezek reális megvalósulásának alapját az egész magyar népet érdeklő kérdések megoldásában látjuk.

Ezért követeljük:

1. Önálló, szocialista kül- és belpolitikát folytató független új magyar kormányt.

2. Az új, független Magyarország lépjen ki a varsói szerződésből és ne vegyen részt semmiféle katonai tömbben.

3. A békeszerződés értelmében 1957 január 1-ig a szovjet csapatok vonuljanak ki Magyarországról területéről.

4. Egyenrangú kereskedelmi kapcsolatok a keleti és a nyugati államokkal.

5. Az egész mezőgazdasági politika felülvizsgálását, a per nyilvánosságra való hozatalát.

6. A sztálinizmus és a rákosizmus felszámolását, az adó- valamint a begyűjtési rendszer új, reális alapokra való helyezését.

7. Alkotmányunk betartását, a természeti kincsek (urán, bauxit) feltáró és feldolgozó ipara kerüljön magyar kézbe minden ellenszolgáltatás nélkül.

8. Március 15-ét nemzeti ünneppé és munkaszüneti nappá, október 6-át pedig nemzeti gyászünnepé nyilvánítsák.

9. Az új kormány kezdjen tárgyalásokat a dunai államokkal egy konföderáció érdekében.

10. Az új magyar kormány kezdjen tárgyalásokat a Szovjetunióval a hadi és politikai foglyok hazaszállítása érdekében.

11. Határozottan elkülönítjük magunkat a néptől idegen, ellenséges elemektől. Nem fogjuk túrni soha, hogy harcos állásfoglalásunkat saját restaurációs, provokációs céljaikra használják fel.

Szocializmust akarunk, de önálló nemzeti államban.

Felszólítjuk a kormányt, hogy fenti követeléseinkre válaszoljon az egész nemzet nyilvánossága előtt.

Felszólítjuk az egész dolgozó magyar népet, csatlakozzon felhívásunkhoz.

Diáksparlament."

Október 23. kedd

A miskolci pártbizottságok kora hajnalban értesültek arról, hogy a fővárosban az egyetemisták délutánra lengyel rokonszenv-tüntetést hirdettek meg. A hír hatására - miközben a város még békésen aludt - 180 párttagot riasztottak, hogy vegyék át a fegyverüket, de csak egy töredékük jelentkezett, s ők is eredménytelenül, mert a rendőrség megtagadta a fegyverek kiadását.

A felébredő miskolciak ugyanakkor némi értetlenséggel olvashatták a Szabad Nép vezércikkét, mely a fiatalság mellett állt ki.

Nem segítette a tisztánlátást a Kossuth Rádióban 10 órakor beolvasott hír sem, mely a budapesti fiatalság által "ma délutánra néma rokonszenvtünetés" megrendezéséről szolt, s különböző kombinációknak adott tápot a rádió 12 óra 53 perckor közölt felhívása is, melyben Piros László belügyminiszter betiltotta az utcai felvonulásokat, majd 14 óra 23 perckor a hallgató a tilalom visszavonásáról értesülhetett.

A *DIMÁVAG* Gépgyárban a fogazóüzem vezetője: *Gellért Károly* irodájában, majd az üzem raktárában a délelőttöt a szabad pártnap vitapontjainak összeállításával töltötték. Munka közben fokozatosan radikálisabbá váltak, s kérelmek helyett immár határozott követelések megfogalmazásához kezdtek hozzá. *Uzsvári Kálmán*, a nagyüzemi pártbizottság titkára is megneszelte a készülődést, s telefonon történt egyeztetést követően végül 14 órakor az *Újhivatalház* első emeletén vasajtóval lezárt pártbizottsági helyiségcsoportban megkezdődött az addig 17 pontból álló Kiáltvány tervezetének a megvitatása.

Pataki László, városi párttitkár kérdéseire *Kónya Lajos* ismertette azokat az egyéb követeléseket (semlegesség, szovjet csapatok kivonulása stb.) is, amelyek az aláírás gyűjtése során a munkásság körében fölmerültek, s ekkor *Pataki László* indítványára a 17 pontos Kiáltványba további négy "rázós" követelést iktattak be, átvéve azokat a Diákparlament 11 pontos Felhívásából...

Az immár egységes 21 pontot tartalmazó Kiáltvány szövegét a pártbizottság adminisztrátora gépelte le, s határozat született arról is, hogy a teljes szöveget megjelentetik a napi sajtóban.

A véglegesített szöveg a következő:

"Kiáltvány

Mi, a DIMÁVAG Gépgyár dolgozói figyelemmel kísérve országunk általános politikai és gazdasági helyzetének alakulását, megállapítjuk, hogy semmi esetre sem lehetünk megelégedve a jelenlegi helyzettel.

Nagy örömmel üdvözlöttük és üdvözljük most is az első, szabad légkörben született nyilvános proklamációnkban az MDP Központi Vezetőségének júliusi határozatát. Sajnálattal állapítjuk meg azonban, hogy országunkon belül a demokratizálódás, a múlt bűneinek jóvátétele és a jobb jövő kialakítása, nem halad bízható ütemben, sőt véleményünk szerint sok esetben stagnál, egy helyben topog. Felelősségünk tudatában kijelentjük, hogy ez az állapot tarthatatlan.

Mi, a DIMÁVAG Gépgyár dolgozói 11 évig túrtuk, néha ökölbesorult kézzel, könnyező szemmel, de szótlanul, hogy miként akarják egyesek szervezeten, a párt, a nép érdekeire hivatkozva semmivé tenni, ködbe foszlatni mindannyiunk legszentebb vágyát, a szocializmus nagy ügyét és a magyar munkásosztály vezető szerepét és becsületét.

Hosszú éveken keresztül a munkásosztály ügyének és akaratának leple alatt követték el a személyi kultusz, ma meg nem nevezett képviselői égbekiáltó igazságtalanságait. Az üzemekből bérendelt és előre megszövegezett táviratokra hivatkozva gyilkolták le népünk legjobbjait, juttattak másokat börtönbe és sodorták az országot e súlyos válság szélére.

Nekünk ebből elég volt. Mi nem akarunk többé egyes vezetők önkényét alátámasztó, mindent megszavazó és mindent eltűrő tudatlan tömeg lenni. A mi népünk, közte a DIMÁVAG dolgozói is, megérett arra, hogy végre a saját kezébe vegye országa sorsának irányítását. Le kívánjuk szögezni, hogy nem akarunk és csírájában el is fojtunk minden esetleges kapitalista restaurációt, bármilyen ilyen irányú törekvést. Mi szocializmust akarunk, de a mi sajátos magyar viszonyainknak megfelelően, ami tükrözi a magyar munkásosztály, a magyar nép érdekeit és legszentebb nemzeti érzéseit.

A mi népünk évszázadokon keresztül tűrte és nyögte a különféle elnyomók által rákényszerített gyarmati rabszolgasorsot. Mi ezt nem

akarjuk többé, a mi népünk legjobbjai: Petőfi, Kossuth, Táncsics, Szamuely, Kun Béla, Rajk, Pálfi nyomdokain haladva, szabad, független kül- és belpolitikával rendelkező, a nemzetközi politikában teljes egyenlőség elve alapján álló országot akarunk.

Mi nem akarjuk soha többé szemünk elől téveszteni ezeréves nemzeti múltunk haladó hagyományait, sőt ezekből tanulva akarjuk felépíteni szabad, független, szebb hazánkat.

Szem előtt tartva az eddig elmondottakat, a következő pontokba foglaljuk össze a DIMÁVAG Gépgyár dolgozóinak követelését.

1. Követeljük, mint legfontosabbat, hogy az ügynevezett személyi kultusz uralma alatt önmagukat kompromittált személyeket mindenre való tekintet nélkül nevezék meg és haladéktalanul távolítsák el a Központi Vezetőségből, a kormányból és az állami szervekből.

2. A párt- és államvezetés legfontosabb funkcióiba kerüljenek olyan kommunisták és páronkívüliek, akik a proletárnemzetköziség elvének betartása mellett elsősorban magyarok, tisztelik nemzeti hagyományainkat, ezeréves nemzeti múltunkat. Személyük, hazaszeretetük és munkásságuk legyen a biztosíték arra, hogy a múlt soha többé vissza ne térhessen.

3. Követeljük az államvédelmi hatóságok intézménye felülvizsgálatát, a múltban legkisebb mértékben kompromittált vezetőinek és funkcionáriusainak megnevezését és azonnali eltávolítását. Továbbá követeljük, hogy az államvédelmi szervek minden tevékenységét a magyar nép érdekei alá rendeljék.

4. Követeljük Farkas Mihály és társai bűnügyének nyilvános, független bírósági tárgyalását függetlenül attól, hogy ez a per esetleg egyes jelenleg fontos beosztásban lévő egyéneket kompromittálná is.

5. Az új, haladó értelmiség legharcosabb rétegeivel, az egyetemi ifjúsággal és a haladó írókkal, akik elismerik a párt és munkásosztály vezető szerepét, valamint minden olyan megmozdulással, amely az itt kifejtettekkel egyetért, legteljesebb mértékben szolidaritást vállalunk.

6. Követeljük az elmúlt években kötött és az ország gazdasági életében károsan ható külkereskedelmi szerződések felülvizsgálását és nyíltan

az ország közvéleménye elé terjeszteni. Követeljük, az esetleges, a népgazdaságunk egészére előnytelen kereskedelmi szerződések felbontását.

Követeljük, hogy az ország külkereskedelme a legteljesebb fokú egyenlőséggel alakuljon. Követeljük a külkereskedelmünkben megmutatkozott hibák okozóinak megnevezését és felelősségre vonását.

7. A tervgazdaság terén megmutatkozó súlyos hibákkal kapcsolatban követeljük a Tervhivatal vezetőjének és a tervezés terén meglévő hiányosságokban bűnös egyéneket sürgősen leváltani.

8. Követeljük, hogy mind a mai napig a titok fátylával borított uránium-ügyre derítsenek fényt. Követeljük, hogy a magyar nép nemzeti kincsét, az uránércet és alumíniumot kizárólag a magyar nép és a béke érdekében használják fel.

Az uránérc felhasználásáról a valóságnak megfelelően tájékoztassák állandóan a közvéleményt.

9. Követeljük a kategóriai alapbérek, az ország gazdasági élete által megengedett legnagyobb mértékű emelését, a reálbérek emelését, a burkolt áremelés megszüntetését.

10. Követeljük a nyugdíj korhatár férfiaknál 55, nőknél 50 évre való leszállítását, a nyugdíjak reális felemelését.

11. Követeljük a családi pótlék felemelését, a 4 százalékos gyermektelenségi adó eltörlését.

12. Követeljük - mint szerzett jogunkat -, adják vissza a vasúti kedvezményt. Évi kétszeres ingyenes és évi kétszeres kedvezményes utazás esetére.

13. Követeljük az égető lakásprobléma fokozottabb mértékű megoldása érdekében biztosítani Miskolcon az 5000 lakás feltétlen felépítését, valamint azt, hogy a vállalatok nyújtsanak sokkal nagyobb mértékű támogatást a kislakás építési akció beindításához, elfogadható pénzügyi feltételek mellett.

14. A mezőgazdaság szocialista útjával egyetértünk, de követeljük, hogy az átszervezés a legteljesebb őszinteség és a parasztság érdekeinek

és nemzeti sajátosságainak szem előtt tartásával történjen. Vizsgálják felül a parasztság beadási rendszerét.

15. A legteljesebb mértékben egyetértünk a Gomulka elvtárs vezetésével Lengyelországban végbemenő politikai változásokkal és mi, dolgozók, szolidaritásunkról biztosítjuk a lengyel elvtársakat.

16. Mindezen követeléseink megvalósítását csak úgy látjuk biztosítottnak, ha az országgyűlés többé nem lesz szavazógép és a képviselők nem lesznek Fejbólintó Jánosok.

Követeljük tehát, hogy az elkövetkezendő választások során biztosítsák az általános és titkos választójogot, nemcsak szavakban, hanem tettekben is. Ezáltal azt, hogy az országgyűlésben a nép bátor képviselői legyenek.

17. Az új, független magyar kormány lépjen ki a varsói szerződésből és ne vegyen részt semmiféle katonai tömbben.

18. A békeszerződés értelmében 1957. január 1-ig vonuljanak ki a szovjet csapatok Magyarország területéről.

19. Március 15-ét nemzeti ünnepnappá és munkaszüneti nappá, október 6-át nemzeti gyásznapra való visszaállítását követeljük.

20. Az új magyar kormány folytasson tárgyalásokat a szovjet kormánnyal a politikai és hadifoglyok hazaszállítása érdekében.

21. A fentiekben leszögeztetteket elküldjük gyárunk parlamenti képviselőinek is azzal az utasítással, hogy a közeljövőben összehívott parlamentben a fenti kérdésekben interpellációt nyújtsanak be és követeléseinek végrehajtásáról hetenkint szóban, vagy írásban tájékoztassanak bennünket.

DIMÁVAG Gépgyár
munkásszervező bizottsága"

A DIMÁVAG Gépgyár nagyüzemi pártbizottsága úgy tervezte, hogy a 21 pontos Kiáltvány vitájára október 25-ére hívják egybe a szabad pártnapot.

Az élet azonban erre nem hagyott időt:

Budapesten 15 órakor a Petőfi-szobornál, 16 órakor a Bem- szobornál, 17 órakor a Parlamentnél, 18 órakor a Magyar Rádió épületénél gyűlt össze a tömeg, s az utóbbi helyen követelték, hogy a Rádió olvassa be az egyetemisták követeléseit. Ehelyett azonban a környező házak ablakaiba kihelyezett rádiókészülékekből 20 órakor Gerő Ernő régi stílusú beszédét hallgathatták, mely a tüntetőket ellenforradalmároknak, nacionalista kútmérgezőknek stb. titulálta. A csalódott és felháborodott nép be akart jutni a Rádió épületébe, de az azt védő ÁVH-sok tüzet nyitottak rájuk, s ezzel elszabadult a pokol.

A tüntetők fegyvereket szereztek, majd viszonozták a tüzet, s ezzel "felkelők"-ké alakultak át.

A Gerő-beszéd országszerte nagy felháborodást keltett. Másfél óra múlva a miskolci Egyetemen összeült a Diákparlament, s esti tiltakozó felvonulás lehetőségét vitatták meg. Közben azonban 22 óra 22 perckor a rádió bementa, hogy az MDP Politikai Bizottsága azonnalra összehívta a Központi Vezetőséget. Erre a hírre az egyetemisták egy - a Központi Vezetőséghez címzett - táviratot fogalmaztak meg, s az esti tüntetés elmaradt.

A megyei pártbizottság első titkára: *Földvári Rudolf* is megírta a cikket a Gerő-beszéd elleni tiltakozásul, s még az éjjel leadta másnapi leközlésre az Északmagyarországot kiadó Borsodi Nyomdának, majd telefonon felhívta *Uzsvári Kálmánt*, a DIMÁVAG nagyüzemi pártbizottságának a titkárát, s közölte, hogy a megyei pártbizottság nem Gerővel, hanem a DIMÁVAG 21 pontos Kiáltványával ért egyet, s ő az ebben foglaltakat fogja képviselni.

Október 24. szerda

Gerő Ernő a Központi Vezetőség hajnalig tartó ülésén felvetette a

szovjet csapatok behívásának lehetőségét Budapestre. Bár a "behívó" személyének azonossága körül még ma is van bizonytalanság - *Hegedűs András* később az Irószövetség képviselői előtt magának vindikálta ennek a dicsőségét - tény, hogy hajnalban Budapestet szovjet tankok szállták meg.

Hajnali 4 óra 30 perckor a Kossuth Rádió közleményt olvasott föl: "Fasiszta, reakciós elemek fegyveres támadást intéztek középületeink ellen...", majd ezt a közleményt a reggel folyamán többször is megisméltették.

8 óra 13 perckor a rádióból az ország már arról értesülhetett, hogy a Központi Vezetőség *Nagy Imre* miniszter-elnökké választására tett javaslatot az Elnöki Tanácsnak,

s anélkül, hogy ennek megtörténtéről hírt adtak volna, 8 óra 45 perckor a rádió közzétette a rögtönítélő bíraskodásról szóló rendeletet, mely szerint kötelezően halálbüntetéssel kell sújtani azt, aki hatóság elleni erőszakot, magánosok elleni erőszakot, engedély nélküli fegyvertartás stb. követ el.

9 óra 18 perckor a rádió közölte, hogy 14 óráig a belügyminiszter elrendelte a kijárási tilalmat.

A DIMÁVAG Gépgyár nagyüzemi pártbizottsága és a Munkásszervező Bizottság reggeltől ülésezett, s úgy értékelték, hogy a kialakult helyzetben immár nem aktuális a másnapra tervezett szabad pártnap megrendezése, s ehelyett a gyár dolgozóival és a környező üzemekkel azonnal ismertetni kell a 21 pontos Kiáltványt, majd azt el kell juttatni az új miniszterelnökhöz: *Nagy Imréhez*.

Dél előtt a gyár hangszórói közzétették, hogy a vállalatnál megalakult a Munkástanács, s felhívták azon üzemegységeket, melyek még nem rendelkeztek képvisellel, hogy déli 12 óráig válasszák meg 3 főből álló küldötteiket, s azok jelenjenek meg az *Óhivatalházban*.

A dél előtt folyamán egy csoport egyetemista érkezett a gyár főkapujához, s kivonulásra csábította a munkásokat, de ezt a Munkásszervező Bizottság tagjai - egymásba kapaszkodva, élő láncot alkotva - megakadályozták.

Ekkor az egyik egyetemi hallgató a kerítés tetejéről fölolvasta a Diákparlament 11 pontos Felhívását, mire *Turbók Gyula* válaszul felmászott a kapu tetejére és ismertette a Munkásszervező Bizottság 21 pontos Kiáltványát.

Ekkor ért a gyárhoz a megyei pártbizottságról *Földvári Rudolf és Gyárfás János*, az utóbbi ugyancsak felpattant a kapu tetejére és Gerő szellemében próbált meg megszólalni, de a felháborodott tömeg leráncigálta.

Földvári Rudolf a kapun belül egy targoncára állt föl, s onnan a körülállókat tájékoztatta arról, hogy a megyei pártbizottság is elfogadja a 21 pontos követelést, "ő lesz annak a zászlóvivője", s a delegációval ő is Budapestre fog utazni.

Az Óhivatalházban összegyűlt delegátusok előtt - akik a budapesti rádióban 12 óra 10 perckor elhangzott első Nagy Imre beszédet már ismerték - szólt arról, hogy eddig megyénket elkerülte a fővárosihoz hasonló vérzivatar, s ezt a helyzetet meg kell őrizni, hiszen úgy sem itt dőlnek el a dolgok. Említést tett arról is, hogy a pártvezetés és az állami vezetés már eljátszotta a tekintélyét, de talán a most megválasztott új embereknek lesz annyi tekintélyük, hogy kézben tudják tartani az eseményeket.

A jelenlévők úgy döntöttek, hogy másnap reggel induljon el a küldöttség Budapestre *Földvári Rudolf* vezetésével.

Valójában ekkor alakult meg - az országban is az első-üzemi munkás-tanács.

Délután 17 órakor a "villanyrendőrnél" gyülekező csoportok egy áthaladó szovjet gépkocsioszlopra lettek figyelmesek. Az utolsó kocsit feltartóztatták, utasait kiszállították, a kerekeket kiszúrták. Végül *Földvári Rudolf* közbelépett, s az alakulat békésen eltávozott a városból.

Október 25. csütörtök

A DIMÁVAG Gépgyár kapujában reggel nyolc órakor búcsúztatták el a fővárosba utazó delegációt: *Földvári Rudolf, Bogár Károly, Turbók*

Gyula, Gellért Károly, Szitovszki Zoltán, Juhász Barna, Koós István Béla, Nagy Pál László és mások három gépkocsival: a pártbizottság ZIM-ével, a DIMÁVAG Tatraplan-jával és a Nehézszerszám Gépgyár VOXAL-jával indultak az útnak.

(Kistarcsán a rendőr-tanhadosztály eltanácsolta a további utazástól a küldöttséget, ezért négyen: *Földvári, Bogár, Szitovszki és Nagy HÉV*-vel mentek be Budapestre, s a Központi Vezetőség Akadémia utcai színházában 16 óra tájban *Nagy Imre* fogadta őket.)

A küldöttség útját a DIMÁVAG Gépgyár munkásai egy sztrájkjal kívánták nyomatékosabbá tenni, ezért megszólalt a sziréna, s leállt a gyár.

Mintegy egyórás huza-vona után a munkások a felvonulás mellett döntöttek.

Eredetileg a Búza-tér volt az úti céljuk, de a szervezők mindenáron el akarták kerülni az itteni ÁVH-val az összetűzés lehetőségét, így aztán elérték, hogy a menet a Sztálin út (ma Győri kapu) - Tízeshonvéd utca - Széchenyi utca - Csabai kapu - Mésztelep útvonalon az Egyetemre vonult.

Útközben nőttön nőtt a lelkesedés, az "*aki magyar, velünk tart*" jelszó hatására rohamosan gyarapodott a létszám. A menet élén nemzeti színű zászlót vittek, de hamarosan lobogók sokasága lelkesítette a részt vevőket. A megyei pártbizottság előtt már "*vesszen Gerő!*" kiáltások, a Honvéd kórház táján "*mars ki, ruszki*" rigmusok hangzottak.

Az Egyetemen a délelőtti órákban kezdődött meg a nagyüzemi munkásság és az egyetemi ifjúság közös nagygyűlése.

Először kb. 30 tagú szervező-bizottság jött létre, s egyeztették a lehetőségeket és az elképzeléseket, majd az egybegyűlt ezrek a Szózatot hallgatták meg. Ezt követően a miskolci Nemzeti Színház színésze *Nagy Attila* (23 éves) szavalta a Nemzeti dal-t, egy egyetemista fölolvasta a Diákszemélyek 11 pontos Felhívását, majd a DIMÁVAG Gépgyár munkása: *Papp Miklós* (24 éves) ismertette a munkásság 21 pontos Kiáltványát.

A 11 pontot ismertető egyetemista a szervezők nevében megkérte a jelen lévő üzemek munkásait, hogy a saját soraikból küldjenek 3-3 személyt az egyetem II. sz. előadójába. Itt aztán a megjelentek egy

megbeszélést tartottak, melyen *Rozgonyi Ernő*, a megyei tanács osztályvezetője "elnökölt." Megállapodtak a résztvevők egy Felhívás szövegében, amelyben a szovjet hadsereg kivonulását, sztrájkjogot, a felkelőknek büntetlenséget valamint új kormány létrejöttét követelték. A felhívás azt is bejelentette, hogy a követelések teljesítéséig *sztrájkra* hívják föl a megyei üzemek dolgozóit.

A Felhívás szövegét végül **"A Nagy-Miskolc dolgozó népe által választott népi bizottság (munkások, egyetemisták, katonák)"** aláírással látták el, de a jelenlévők egy részében ez a bizottság egyszerűen "sztrájk-bizottság"-ként rögzült.

Ez a "népi bizottság" elhatározta azt is, hogy délután az LKM műszaki klubjában folytatják a tanácskozást.

Ekkor a népi bizottság tagja volt már *Rozgonyi Ernő, Nagy Attila, Papp Miklós, Spanyol Gyula, Bódvai János, Jekkel Béla, Fekete Gyula, Majtényi Sándor, Birtalan Mihály, Galánffy Lajos is*, akik így valóban már több nagyüzemet, az egyetemet illetve a fegyveres testületeket reprezentálták.

A népi bizottság javaslatára a nagygyűlés résztvevői visszaindultak a városba. Útközben 12 óra 32 perckor mondta be a Kossuth Rádió a szenzációs hírt: leváltották *Gerő Ernőt*, s *Kádár János* lett az MDP első titkára. A hír villámgyorsan elterjedt, s növelte a lelkesedést.

A felvonulás a Petőfi szobornál ért véget. Itt *Nagy Attila* ismét elszavalt a Nemzeti dal-t, *Papp Miklós* pedig fölolvasta a diósgyőri munkások 21 pontos Kiáltványának szövegét, majd a tömeg békésen széteszlott.

A nap folyamán az LKM-ben is megalakult az üzemi munkástanács, melynek *Keller János* lett az első elnöke.

A Könnyűgépgyár dolgozói a felvonulás végeztével elsőként táviratoztak *Nagy Imréhez és Kádár Jánoshoz*, melyben örömmel nyugtázták *Gerő* leváltását. a távirat megérkezéséről a Kossuth Rádió már 14 óra 25 perckor beszámolt.

A Kossuth Rádió 15 óra 18 perckor közleményt olvasott be: "Nagy Imre: ... a magyar kormány tárgyalásokat kezdeményez a Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió közötti kapcsolatokról, többek között a Magyarországon állomásozó szovjet haderők visszavonásáról".

17 órára az LKM vendégháza melletti műszaki klubban több, mint 100 személy gyűlt össze a tanácskozás folytatására.

Jelen voltak már a délelőtt megválasztottakon kívül az újonnan delegáltak, de a pártbizottságok és a tanácsi szervek képviselői is.

Elsőként egy táviratot fogalmaztak meg Nagy Imréhez, amelyben sürgették a szovjet csapatoknak a harcokból való kivonását, s "Borsodi Munkásválasztmány" aláírással zárták a távirat szövegét, majd intézkedtek, hogy a Borsodi Nyomda azonnal készítsen ilyen elnevezést tartalmazó tagsági igazolványokat és pecsétet.

Folytatódott az ülés.

Végül a vita során a jelenlévők úgy döntöttek, hogy **kimondják a Megyei Munkástanács megalakulását**, s vállalják az egész megye területén a rend fenntartását és a gazdasági élet megszervezését.

Az alakuló ülésen vezetőséget is választottak. Elnökké *Rozgonyi Er-
nőt*, míg a Megyei Munkástanács két elnök-helyettesévé: *Papp Miklóst*
és *Nagy Attilát*, a déli nagygyűlés markáns egyéniségeit jelölték ki.

Ekkor érkeztek meg a Borsodi Nyomdától a "Munkásválasztmányi
igazolvány"-ok, melyek elnevezését ugyan már túlhaladta az idő, de jobb
híján ezeket osztották ki a Megyei Munkástanács tagjai között, *Papp
Miklós* aláírásával.

A Megyei Munkástanács az első teendőit még a *Földvári Rudolftól* az
előző napon kapott eligazítás szellemében végezte, melynek lényege:
meg kell akadályozni a rendbontásokat és a nép provokálását. Ez a cél
tükröződött az ekkor elfogadott határozatokban is, melyek közül most
néhányat röviden ismertetünk:

- A sztrájkoknak szervezettnek és egységesnek kell lennie. A sztrájk-
lók csak akkor igényelhetnek később munkabért a sztrájk idejére, ha a
munkahelyükön tartózkodtak. A sztrájkolók védjék meg a gyárakat az
esetleges rombolási kísérletek ellen;

- Miskolcon a Megyei Munkástanács beleegyezése nélkül semmiféle
megmozdulás nem történhet. Ennek érdekében a provokációk kivédésé-
re és a csoportosulások felosztatására ún. repülő bizottságokat hoztak
létre;

- Három napig tartó szesztilalmat rendeltek el;

- Borsod megyében elő kell segíteni a munkástanácsok megszervezé-
sét, s ebben a munkástanács küldöttei és a Diákszemélyiség képviselői is
segédkezzenek.

A délután folyamán került az utcára az Északmagyarország ingyenes
különkiadása, amely üdvözölte Gerő leváltását, s egyben közzétette a
Diákszemélyiség 11 pontos Felhívását és a DIMÁVAG Munkásszervező
Bizottságának a 21 pontos Kiáltványát.

Késő délután érkezett a Megyei Munkástanácshoz a hír, hogy a városban a fiatalok egy csoportja a Teherfuvarozási Vállalattól szerzett két teherautóval Budapestre indult, hogy "segítse a felkelőket". Majtényi Sándor egy repülő-brigád élén indult utánuk, de már nem érte őket utol.

Az este folyamán újabb információ futott be: a fővárosba indult fiatalok Mezőkövesden - a Klementinánál dolgozók által beküldött fegyverekből - felszerelték magukat, s ezt követően Kerecsend mellett az ÁVH Heves megyei főosztályának alakulatával tűzharcba keveredtek.

A csoport egy része az épen maradt teherautóval a Bükkön át visszajött, de Lillafürednél már az ÁVH Borsod megyei főosztályának osztaga várta, s őrizetbe vette őket. Másik csoportjuk sem járt jobban, mert ezek vonattal tértek vissza Miskolcra, de a Tiszai pályaudvaron őket is letartóztatták.

A hírrre a Megyei Munkástanács ügyeletes elnökhelyettese azonnal telefonált az ÁVH megyei Parancsnokának: *Kucsera László* ezredesnek, s kérte, hogy a feszült helyzet miatt gyorsítsák meg a vizsgálatot, s mindenkit feltétlenül engedjenek szabadon. *Kucsera* ezt meg is ígérte, majd az éjjel folyamán egy újabb telefonkapcsolat során az ígérését meg is erősítette.

Október 26. péntek

Borsodi Rádió 7 óra 29 perc: "Félreértések elkerülése végett mégegyszer hangsúlyozzuk a Megyei Sztrájkbizottság felhívását: A tegnapi meghírdetett sztrájkban a közegészségügyiek, közlelémezési dolgozók, közművek ne vegyenek részt!"

Bár a Szabad Nép főcímben tudatja: "A BORSODI DOLGOZÓK NAGY JELENTŐSÉGŰ KIÁLTVÁNYT ADTAK KI: NAGY IMRE ELV-TÁRS MAGÁÉVÁ TETTE A BORSODIAK KÖVETELÉSÉT", de mindez Miskolcon keveket érdekelt, mert kora reggel elterjedt a hír, hogy az ÁVH az éjjel fiatalokat tartóztatott le, s egy részük még nem tért haza. Az ÁVH többévi tevékenységének ismeretében felkorbácsolódtak a szenvedélyek.

Már reggel 8 óra tájban mintegy kétezer ember gyűlt össze a Rudas László utcai városi rendőrkapitányság előtt, majd amikor a képviselők útján meggyőződtek arról, hogy rossze helyen járnak, tovább vonultak az ÁVH megyei centrumához, a Zsolcai kapuban lévő megyei rendőrkapitányság épületéhez.

A Búza téren hetivásár volt, sok kíváncsiskodó csatlakozott hozzájuk. A középiskolákban reggel a forradalom miatt kihirdették a tanítási szünetet, s hazaengedték a diákokat, akik közül többnek arra vezetett az útja. A lényeg: 9 óra után hamarosan már mintegy 7-9000 ember tolongott zajongva az ÁVH megyei főosztálya előtt.

Amikor erről az LKM műszaki klubjában értesültek, *Papp Miklós* ismét telefonált *Kucserának*, de az megnyugtatta, hogy már minden fiataalt hazaengedtek, így az elnökhelyettes csak a tömegoszlatás céljából indította útnak az egyik repülőbrigádot.

Kucsera László azonban hamisan tájékoztatta a Megyei Munkástanácsot, s ennek rövid időn belül véres következményei lettek:

A.

9 óra tájban a sokaság egyre hangosabban követelte, hogy bocsássák szabadon az éjjel elfogott fiatalokat.

Némi tamáskodás után az ÁVH parancsnoka öt személyt szabadon engedett, de ezzel a népet már nem sikerült megnyugtattnia. Elterjedt a hír, hogy még több fogoly van bent, s közülük néhányat fel is akasztottak az épület pincéjében.

Az egybegyűltek ezért követelték, hogy átkutatthassák a házat.

Időközben a helyszínre érkeztek a Megyei Munkástanácsnak és a Diákszemlének a képviselői, akiket beengedtek és engedélyezték számukra az épület átkutatását. Mialatt ez történt, a tömeg egyre hisztérikusabban viselkedett, s ezért *Vörös Balogh István* épületpa-

rancsnok telefonon kapcsolatba lépett a Borsodmegyei Főügyészséggel, ahol *Szabó István* főügyész helyettétől utasítást kapott az épületben lévő összes letartóztatott személy szabadon engedésére. Ennek megfelelően immár a köztörvényeseket is elengedték, de a felzaklatott nép már nem hitt az ÁVH-nak.

B.

Az épületben tartózkodó ÁVH-sok védelemre rendezkedtek be, s elhelyezkedtek az emeleti ablakok mögött, majd a parancsnok utasította a második emeleten lévőket a riasztó lövések leadására.

A felcsattanó lövések hallatára a kapuban őrt álló *Antal Gyula* valamint az első emeleti ablakban állók géppisztoly tüzet zúdítottak a fegyvertelen tömegre. A nép a környező utcákban keresett menedéket, s az épület előtt csak halottak és jajgató sebesültek maradtak.

A fegyverropogás hangja több kilométerre elhallatszott, megdőbönt a város .

C.

A fegyvertelen tömeg elleni fegyverhasználat és ennek véres következménye már megváltoztatta a helyzetet:

Az ÁVH épületében lévőket ettől kezdve a nép szemében "*gyilkosok*"-nak minősültek, s a kialakult lincshangulatban az ítélet sem lehetett többé kétséges.

Mialatt néhányan elrohantak a közeli rendőrségre, s fegyverekkel tértek vissza, az összegyűlt sokasághoz igen sok lumpen elem, csavargó és más olyan személy is csatlakozott, akiknek volt elszámolnivalója az ÁVH-val.

A városban a lövések hallatán izgalom tört ki, a sortűz hírére a város

minden pontjáról gyalogosan, teherautókon özönlöttek az emberek az ÁVH székhelye felé.

A rendőrségi épülettel szomszédos Borsodvidéki Gépgyár - ma nyomda - egyintes épületének a tetejére felcipeltek egy golyószórót és az épületre irányozták

A rendőrség sortüzét a szembenlévő Bocskai - korábban Rudolf - laktanyából sem hagyták szó nélkül, hiszen a lövések a laktanya tetejét is érték. Valaki átüzent, hogy ha az ÁVH nem hagyja abba a tüzelést és nem adja meg magát, ágyúk fogják segíteni a népet.

Az egyre erősödő nyomás hatására a parancsnokok valamelyike (Kucsera vagy Vörös Balogh) visszavonta a tűzparancsot, s ezt az épületben még mindig bent lévő munkástanácsi és diákszervezeti tagok kikiabálták a tömegnek.

(Volt aki meghallotta, volt aki nem)

A beálló tűzszünet alatt a mentők hozzáláttak a halottak és a sebesültek elszállításához.

D.

A rendőrségi épület egyik pinceablakán ekkor civilbe öltözve kilépett *Gáti Gyula* alezredes, de a nép felismerte és el akarta fogni. Az őrség ezt észelve - a kihidett tűzszünet ellenére - *ismét tüzet nyitott*, mire a tömeg ismét meghátrált, s Gáti a Malinovszkij (ma Kun Béla) utca egyik pincéjébe menekült. A hitszegő lövések után azonban többé nem volt irgalom. Űzőbe vették Gátit, s miután előrángatták a pincéből, agyonverték, majd a lábánál fogva teherautó után kötve elvontatták a Zene-palotáig, s ott a holttestét felakasztották a szovjet emlékműre.

Ezalatt *Kucsera László* ÁVH-s parancsnok gépkocsival a tűzszünet alatt kihajtott a kinyitott kapun, s a meglepődött tömeg elől elmenekült.

Hamarosan ideértek viszont a diákok elfogásának hírére útnak indult ormosbányai bányászok, s bekapcsolódtak az ostromba. Dél körül betörték az épület mindkét kapuját, s a tömeg betódult, majd megkezdődött a közelharc. Az ávósok használták fegyverüket, dobálták a kézigránátot. A nép élén haladók a szobákban talált fegyvereket kidobálták az ablakon, s ezt követően kívülről is egyre sűrűbben viszonzták a tüzelést.

Az ávósok egy része civilben elvegyült az ostromlók között, s észrevétlenül eloldalgott, de *Vörös Balogh István* alezredest, *Németh János* hadnagyot, és *Antal Gyula* t.őrmestert élve fogták el, s átszállították a bíróság melletti fogdába. A Bocskai laktanya parancsnoka: *Zombori Sándor* alezredes - aki mellől a *Vürovoj* nevű szovjet katonai tanácsadó elmenekült - *Tusor János* főhadnagy vezetésével egy szakasz kiskatonát küldött át, s ezek 22 ávós sorkatonát két tisztet és két tiszthelyetttest vittek be a Bocskai laktanya fogdjába.

Az ÁVH sortüzének következtében - részben a rendőrségi épület előtti utcai szakaszon, részben pedig a kórházba szállítás során, illetve után - több, mint 20 polgári személy vesztette az életét. A korszak hiányos dokumentációja miatt a halottak pontos listáját még ma sem ismerjük.

Egyes publikált nevekre, illetve anyakönyvi adatokra alapozva - hangsúlyozva, hogy a felsorolás nem teljes - a szomorú névsor a következőket tartalmazza:

Hriczu Béla 49 éves fényképész, *D. L.* 16 éves alsózsolcai kisfiú, *Csontos István* 69 éves előadó, *Mislei Emese* 13 éves, *Grómusz Mária* 18 éves tanuló, *Fésüs Ferencné* 25 éves műszaki rajzoló, *Gál József* 36 éves hentes, *Kovács István* 46 éves asztalos, *D. I.* 23 éves szikszói lakos, *Dv. B.* 47 éves lakatos, *T. L.* 35 éves emódi autógén-hegesztő, *N. I.* 52 éves vasöntő, *M. L.* 55 éves sajkókazai vájár, *K. I.* 47 éves szirmabesenyői lakos.

Grómusz Mária

Az ÁVH-sok, illetve rendőrök közül ekkor húnyt el *Gáti Imre, Gáti Gyula, Juhász József, Mohai István, Ráduly József* és *Strelz János*.

Sajnálatos tény, hogy a nép tévedésből egy ártatlan járókelőt: *Freimann Lajos* budapesti műanyag-készítőt is meglincselte.

Az ÁVH elestének a hírére az ávosok és a rendőrök szétszaladtak, s Miskolc rendfenntartók nélkül maradt.

Az ÁVH megyei főosztályán az egyetemisták egy R-30. típusú, s mintegy 250 km hatósugarú rádióadót zsákmányoltak, melyet kiszállítottak az Egyetemre, ott beüzemelték, s másnaptól megkezdte a rendszeres - magyar és idegen nyelvű - adásait az egyetemi Rádió.

Délben a Kossuth rádió igen részletesen ismertette a DIMÁVAG Gépgyár munkásainak 21 pontos Kiáltványát, de erre Miskolcon akkor viszonylag kevesen figyeltek.

Az ÁVH fegyverhasználatának hírére az LKM munkástanácsa azonnal tiltakozó sztrájkot hirdetett, s leállt a gyár.

Amikor a Megyei Munkástanács megtudta a véres események részleteit, úgy döntött, hogy a periférikus fekvésű műszaki klubból átköltözik a város centrumába, s erre látványos külsőségek között a délután folyamán sor is került: a Tanácsház téren lévő B.-A.-Z. Megyei Tanács első emeletét rendezték be maguknak a munkástanács tagjai, s ezzel mintegy jelképesen is átvették a megyében a hatalmat.

Az új helyen óriási volt a nyüzsgés: folyamatosan özönlöttek a levelek és a táviratok a megye minden részéből, melyekben a frissen megalakult munkástanácsok jelezték, hogy elismerik felettes szervüknek a Megyei Munkástanácsot, s kérik az "utasításait". Máshonnan már a delegátusok és összekötők érkeztek, de sok önjelölt is ténykedett.

Jelenkezett a *Lövei István* által a kutyabarátok köréből szervezett ún. kutyás csoport is a Munkástanácsnál, és felajánlották, hogy személyi védelmet nyújtanak a Megyei Munkástanács tagjainak, s egyben vállalták, hogy "deffenzív csoport"-ként közreműködnek a bujkáló ÁVH-sok felkutatásában.

Gondoskodni kellett az információközlés hitelességéről is. Ennek érdekében a Megyei Munkástanács megbízta Nagy Barna villamosmérnököt, hogy összekötői feladatot lásson el a Borsodi Rádió és a Megyei Munkástanács között. Nagy Barna Lillafüreden átvette a rádió stúdiójának az irányítását, s ettől kezdve az a Megyei Munkástanács rendelkezésére állt. A stúdió őrzését ezt követően a bányászok, míg a sajtóparti erősítő állomásnál az egyetemisták látták el.

Soron kívüli feladat volt a város közellátásának folyamatos biztosítása, hiszen a háborút megélt emberek automatikusan megkezdték a spajzolás, tartva a zavargások során rendszerint fellépő áruhiánytól. Megindult ezért a borsodi és a távolabbi falvakból az élelmiszerek beszállítása, melyek szervezésében *Erős Kálmán* jeleskedett. A küldeményeket teherautókon a megürült tizeshonvéd utcai volt "ávós laktanyába" szállították, s innen történt a szétosztása a város boltjaiba.

Gondoskodni kellett a szétfutott rendőrség pótlásáról is, hiszen sok lumpen elem és bűnöző, csavargó szívesen kihasználta volna a karhatalom megszűnését. Az ezzel összefüggő szervezési feladatokba hamarosan bekapcsolódott *Zombori Sándor* és *Birtalan Mihály*, valamint a Diáksparlament és a városi munkástanácsok is. Az újgyőri rendőrkapitányságról váratlanul szolgálattételre jelentkezett hét rendőrt a *Zombori Sándor* parancsára megjelent két teherautónyi kiskatonával együtt *Papp Miklós* kiküldte az Ormosbánya-Szuhakálló börtönéből kitört 800 "nagyidős" rab visszaterelésére.

Csontos Mihály alezredes a Diáksparlamenttől kért segítséget, s még ezen a napot megtörtént az egyetemisták felfegyverzése is a volt ávós laktanyából zsákmányolt fegyverekkel. *Deme László* az LKM munkástanácsától kért embereket, *Zombori Sándor* pedig a katonai sorállományt bocsátotta rendelkezésre. (Másnapról így már 3 tagú - katona, egyetemista, munkás összeállítású - fegyveres járőrök vigyáztak a közrendre, s hamarosan nemzetőri karszalagot és igazolványt is kaptak.)

16 óra 13 perckor a Kossuth Rádió közölte, hogy az MDP Központi Vezetősége helyesli és támogatja a munkástanácsok létrejöttét.

Erre a hírre *Grósz Károly*, aki a megyei pártbizottságon *Földvári Rudolf* távollétében átvette a vezetést, a pártbizottság képviselőjeként megjelent vendégi minőségben a Megyei Munkástanácsnál, majd egy óvatlan pillanatban zsebre vágott egy lepecsételt és aláírt munkástanácsi igazolványt, s ezt követően régi nyomdabeli ismerősei: Szűcs Andor és Sándor Nándor segítségével elkészíttette azok pontos mását. Az így hamisított igazolványokkal látta el a megyei és a városi pártvezetés és pártapparátus dolgozóit.

(*Grósz Károly* korábban, mint az egyik miskolci kerületi tanácselnök fia, káder-gyerekként "ifivezetői" beosztásban dolgozott a Borsodi

Nyomdában, innen emelték ki a katonatiszti főiskolára. Nyomdász kapcsolatai azonban 1956-ig végig megmaradtak.)

A nap folyamán - az MDP KV és a SZOT rádióban is közvetített bátorító felhívásai nyomán is - megszerezte megalakultak a területi munkástanácsok.

A nép nem felejtette el a szétfutott és minden felé bujkáló felfegyverzett ávósokat, ezért az este folyamán egy csoport felnyitotta a megyei tanács épületében lévő fegyver-raktárt és felfegyverkezett. Amikor *Nagy Attila* ezt észlelte, még az este folyamán kiment a pingyomi szovjet katonasághoz, s tájékoztatta az ottani katonai parancsnokot az események fő vonulatáról és kísérő jelenségeiről, majd arra kérte, hogy a szovjet katonaságot tartsa távol a városbeli eseményektől.

Október 27. szombat

Reggel a Megyei Munkástanács üléséhez idején összegyűlt a nép a nagyterem erkélye alatt, mert úgy tudták, hogy most kerül sor az ÁVH-s gyilkosok statáriális tárgyalására.

Telt múlt az idő, a tömeg a halogatás miatt már-már a munkástanácsi tagokat is gyanúsítani kezdte, ezért a vezetők: *Rozgonyi Ernő* elnök, *Nagy Attila* és *Papp Miklós* elnökhelyettesek, valamint *Zombori Sándor* az erkélyre kimenne "bemutakoztak" a hangoskodóknak, de azok nem tágitottak. Így azután amikor - részletesen nem ismert okból - valóban áthozták a megyei börtönből *Vörös Balogh Istvánt*, *Németh Jánost*, és *Antal Gyulát*, elszabadult a pokol. A tömeg betódult utánuk az épületbe, követte őket a nagy terembe, majd *Antal Gyulát* - akit az ÁVH előtti sortűz kezdeményezőjének és fő bűnösének mondtak - megragadták, kihajították az erkélyre, onnan az utcára, ahol a fölháborodott nép agyonverte, majd holttestét a Zenepalota előtti szovjet emlékműre fölköttették.

A másik két rendőrnek csellel sikerült elmenekülnie.

A véres incidenst követően *Rozgonyi Ernő* szórén-szálán eltűnt, többé elő sem került, így a vezetés a két elnökhelyettes kezében maradt. Ezzel lezárult Miskolcon a forradalom véres szakasza.

A nap folyamán indult meg a járőrözés a városban, a fegyveres nemzetőrök sikeresen vigyázták a közrendet.

Délután három óra tájban érkezett vissza Budapestről a *Földvári Rudolf* által vezetett küldöttség, s egyenesen elindulásuk helyére, a DIMÁVAG Gépgyárhoz mentek. A gyár B csarnoka kultúrtermében összehúzófóliódott munkások előtt *Gellért Károly*, *Bogár Károly*, és *Földvári Rudolf* beszámolt az út történetéről és az elért eredményekről, míg az itthonmaradottak tájékoztatták őket a Miskolcon lezajlott véres eseményekről. A küldöttség tagjai - nyilván saját sikereikhez képest is - úgy látták, hogy az itthon megalakult Megyei Munkástanács hozzá nem értők kezében van, s ha ők itthon lettek volna, elkerülhetők lettek volna a véres események.

A kb. 20 óráig tartó nagygyűlésen megvitatták az országban kialakult helyzetet, a budapesti harcokba bekapcsolódott szovjet katonaság szerepét, s végül egyhangú álláspont alakult ki: az oroszok kivonulását egységesen követelte mindenki. Egyszer csak híre jött, hogy szovjet csapatok akarnak bevonulni Miskolcra is, mire a gyűlés széteszlott.

Borsodi Rádió, 20 óra 20 perc, a Megyei Munkástanács közleménye: ... Nyomatékosan követeljük, hogy a szovjet csapatok azonnal hagyják abba a harcot és a legrövidebb idő alatt távozzanak Magyarországról területéről...

Az új kormány ne idegen fegyverekre támaszkodjon...

Népünk bízik *Nagy Imrében*. Arra kérjük hát, hogy merjen élni a nép bizalmával és küldje haza a szovjet csapatokat...

Merjen megszabadulni azoktól a politikusoktól, akik csak idegen fegyverekre és a nép elnyomására támaszkodva tudnak kormányozni. Ne folyjon több magyar vér ebben az országban, haladéktalanul vonuljanak ki hazánkból a szovjet csapatok."

A felhívás a Szózat hangjaival zárult.

Pár perc múlva Miskolc dolgozóinak és diákjainak orosz nyelvű felhívása hangozott el, melyet később lefordítottak: "Katonák, tisztek! Felhívunk benneteket, hogy ne harcoljatok testvéreitek, a magyar munkások, diákok, az ifjúság ellen. Népünk nem ellenetek kélt fel, hanem jogos követeléseinek kivívásáért. Érdekeink azonosak, mi is, és ti is egy jobb szocialista életért harcolunk. Ne legyetek eszközök a magyar nép jogos harcának elfojtásában!"

Földvári Rudolf a pártbizottság K-vonalán felhívta a pártközpontot, ott *Kossa Istvánt* tájékoztatta arról, hogy a borsodi üzemekben tárolt ágyúk, valamint a bányákban található nagy mennyiségű robbanóanyag miatt az oroszok bevonulása esetén itt is fegyveres összecsapás várható. *Kossa* intézkedett, s elmaradt a város megszállása.

Október 28. vasárnap

Szitovszki Zoltán reggel felkereste a Megyei Munkástanácsot, hogy megpróbáljon tájékozódni. Amikor *Nagy Attila* mellett meglátta *Lövei Istvánt*, akinek ismerte büntetett előéletét, közölte, hogy ilyen alakok jelenlétében nincs mondanivalója, s ezt követően visszament a DIMÁVAG Gépgyárba már üléselő Földváriékhoz, s beszámolt a tapasztalatairól.

Ekkor az itt jelenlévőkben megerősödött a meggyőződés, hogy valamit tenniük kell, mert a Megyei Munkástanács nyilvánvalóan nem áll a helyzet magaslatán. Elképzeléseket dolgoztak ki, már-már osztogatták is egymás között a leendő posztokat, majd felkeresték a Megyei Munkástanácsot. Itt *Földvári* megjelenésének a hatására az MDP tagok (*Zombori, Jenei stb.*) magatartása érezhetően megváltozott, mert a megyei első titkár "természetes vezető szerepét" respektálták.

Kétségtelen ugyanakkor, hogy miután a vendégek megismerték a Megyei Munkástanács eddigi munkavégzését, kezdték más szemüvegen át látni a dolgokat, s szó sem lehetett már arról, hogy a komoly tekintéllyel rendelkező, s a nép közül kiemelkedett vezetőket mellőzhessék.

A feszültség lassan föloldódott, a puccsveszély elmúlt, s kölcsönösen abban állapodtak meg, hogy az eddigi munkástanácsot "ideiglenes"-nek tekintik, s a végleges munkástanács szabályos megalapítása érdekében másnap délelőttre egy nagygyűlést hívnak össze; amelyen az eddigi tagok újjáválasztásával és új ágok beválasztásával hitelessé teszik a testületet.

Délben - hosszú évek után először - harangszó hallatszott a rádióból és a miskolciak figyelme ismét az országos történések felé fordult.

Az új összetételű Minisztertanács délután megtartotta első ülését, ezen megvitatta és jóváhagyta azt a kormánynyilatkozatot, amelyet Nagy Imre miniszterelnök a Kossuth Rádióban 17 óra 25 perces kezdettel ismertetett az ország lakosságával:

- A kormány elítéli azokat, akik a jelenlegi hatalmas népmozgalmat ellenforradalomnak minősítették;

- A kormány már megállapodott a szovjet katonaságnak Budapestről kivonulásáról, sőt tárgyalások kezdődnek arról is, hogy a szovjet csapatok elhagyják hazánkat;

- Új karhatalom fog alakulni a honvédség, a rendőrség, a felfegyverzett ifjúság és a felfegyverzett munkásság osztaibaiból;

- A kormány megszünteti az Államvédelmi Hatóságot;

- A kormány felkarolja a nép kezdeményezésére létrejött új, demokratikus önkormányzati formákat, s azokat be kívánja illeszteni az állami gazgatásba.

17 óra 40 perckor a rádió-hallgatók értesültek arról is, hogy az MDP Központi Vezetősége maradéktalanul egyet ért a kormányfő nyilatkozatával, s a kommunista párt deffenzívába szorulásával összefüggésben a KV a hatáskörét egy hat tagú pártelnökségre ruházta át.

A Borsodi Rádió is a Megyei Munkástanács rendelkezésére állt, s időnként változó elnevezéssel - pl. Miskolci Rádió, Borsodi Rádió, stb. jelentkezett az éterben. Ma este 18 óra 40 perckor a Megyei Munkástanács rádióadójaként szólalt meg, s hullámain a Megyei Munkástanács a rádióval rendelkező Pécs, Győr, Mosonmagyaróvár, Debrecen, Nyíregyháza, stb. Munkástanácsai felé a következő javaslatot tette: "... lehetőség van arra, hogy rádió útján a megfelelő kapcsolat megterem-

tődjék. Javasoljuk, hogy a kapcsolatot a 42 és 43 méteres rövid hullámhosszon keressék. Miskolc ezen a hullámhosszon minden második páros órában fog jelentkezni. E műsor terjedelme legfeljebb 15 perc. Ez a közlés azért lényeges, hogy adóink egymással fedésbe ne kerüljenek.."

Borsodi Rádió, 19 óra 08 perc: elhangzik a Megyei Munkástanács közleménye: "Az ország ellátása, a nyugalom fenntartása, a lakosság hiánytalan ellátása érdekében a Borsod Megyei Munkástanács úgy határozott, hogy az általános sztrájk nem vonatkozik a bányászokra, az élelmezés és a közlekedés, az egészségügy munkásaira. Ezért kérjük az Ózdon és a megyében dolgozó bányászokat, hogy hétfőn reggel és a nap folyamán beosztásuk szerint jelentkezzenek a műszakba."

Később azonban észrevették, hogy a hullámhosszok összehangoltságának hiánya miatt a 18 óra 40 perckor kezdődött adással megzavarták a Kossuth Rádió vételi lehetőségét és így Nagy Imre beszédét a miskolciak nagy része nem hallgatta. Ezért a "Megyei Munkástanács Rádiója" 21 óra 26 perces kezdettel ismertette és kommentálta az említett szöveget.

Az esti órákban a Diákpárlament megbízásából *Mihala Ferenc* (és Pokos István, mint tolmács) felkeresték a pingyomi szovjet alakulat parancsnokát és tájékoztatták, hogy az egyetemisták felfegyverzése nem ellenük irányult..

Némi öröm az örömben: *Rónai Sándor*, az Országgyűlés Elnöke a budapesti rádió útján közzétette, hogy a másnapra összehívott ülészsza-
kot későbbre halasztják. Ez annyit jelentett, hogy a kormányfő program-
jának az országgyűlés általi vitája és elfogadása elmarad...

Megnyugtatóak voltak viszont az esti hírek. 22 órakor a Kossuth Rádióban közleményt olvastak be:

"A kormány tűzszüneti felhívása nyomán a felkelők letették a fegyvereket... holnap 9-16 óra között a lakosság bevásárolhat..."

Elhangzik a SZOT felhívása is: "az elmaradt napokra eső bért is fizetessék ki a munkástanácsok".

22 óra 50 perckor pedig a Hazafias Népfront közleménye hangzik el:

"A mai napon megalakult az Országos Nemzeti Bizottság, amely a

forradalom helyi válaszott szerveinek, az önkormányzattal bíró nemzeti bizottságoknak a munkáját hivatott összefogni".

(Ez az utóbbi különösen azoknak mondott sokat, akik tisztában voltak azzal, hogy milyen szerepet játszottak 1945 és 1948 között ezek a demokratikus intézmények az ország életének alakításában.)

Késő este összeült az ENSZ Biztonsági Tanácsa a magyar kérdés megtárgyalásának az előkészítése. *Szoboljev* - szovjet delegátus - szerint Magyarországon "csupán csekély számú ellenforradalmár fasiszta felkelése folyik, melyet a kormánynak el kell fojtania". Anglia küldötte ezt - éppen Nagy Imre rádióbeszédére hivatkozva - megcáfolta, de ekkor *Koós Péter* - a magyar delegátus! - is ellenezte a kérdés napirendre tűzését, mire a Biztonsági Tanács elnapolta a vitát.

Éjfélkor a Kossuth Rádió még csak az elnapolás tényét ismertette a hallgatókkal, annak okát azonban nem.

A hallgatók ezért külföldi adókat kerestek az éterben, hogy megtudják a valóságot. A magyar sajtó csak két nap múlva tiltakozott.

Október 29. hétfő

Reggel 7 órakor a Kossuth Rádió utalt arra, hogy a Szabad Nép részletesen ismerteti a Magyar Értelmiség Forradalmi Bizottsága által kiadott u. n. "Értelmiségi felhívást".

Győzött a forradalom - írják többek között. Végre *Nagy Imre* szóhoz jutott és bejelentette, hogy a követelések egy részét máris teljesítette az új kormány, Nagy Imre tegnap esti nyilatkozata egyben végét jelenti egy szégyenletes korszaknak, melyben Rákosiék elnyomták a dolgozó népet.

Dicsőség azoknak, akik fegyverrel a kézben keltek fel a nép jogos követeléseikért.

Dicsőség azoknak, akik a nép ügye mellé álltak!

Dicsőség azoknak a szovjet katonáknak, akik nem voltak hajlandók fegyvert fogni a jogaiért küzdő magyar nép ellen!

A kormány ígéretet kapott arra, hogy a szovjet csapatokat kivonják az egész ország területéről. Megszűnt az ÁVH. Most már a követelések egészének teljesítéséért szállunk síkra, de békés eszközökkel.

Követeléseiket az alábbi pontokban foglalták össze:

1. A kormány haladéktalanul rendezze a Magyar Népköztársaság és

a Szovjetunió közötti viszonyt az egyenjogúság alapján. A szovjet csapatok haladéktalanul kezdjék meg kivonulásukat az egész ország területéről.

2. A kormány szüntesse meg a magyar nép számára hátrányos titkos szerződéseken alapuló külkereskedelmet, hogy a magyar urán, ólom és a dolgozó parasztság terméke ne jusson potom áron külföldre.

3. Általános, titkos választást. A nép szabadon jelölhesse küldötteit.

4. A gyárak, bányák valóban a munkásoké legyenek. A gyárat a régi tulajdonosoknak, a földet a földbirtokosoknak vissza nem adunk. Biztosítsa a kormány a magyar kisipar és kiskereskedelem szabad működését.

5. Szüntesse be a kormány a kiszípolozó normarendszert, az alacsony béreket, gazdasági lehetőségeinkhez mérten emelje fel.

6. A szakszervezetek legyenek valóban a munkások érdekvédelmi szervei.

7. Biztosítsa a kormány a mezőgazdasági termelés szabadságát, a magyar parasztságnak megfelelő önkéntes szövetkezések és az egyéni termelők fokozott támogatásával. Töröljék el a parasztság előtt gyűlöletes begyűjtési rendszert. Alakuljanak meg a parasztságnak szabad önkormányzati szervei.

8. Igazságot és anyagi kárpótlást a tagosításoknál megsértett és megkárosított parasztságnak.

9. Szólás-, gyülekezés- és sajtószabadságot!

10. Október 23-át, a magyar felszabadító harcok megkezdésének napját a kormány nyilvánítsa nemzeti ünneppé.

Az értelmiségi felhívás azt sugallta, hogy immár az egész ország *Nagy Imre* pártján van, a hatalmi harc véglegesen eldőlt.

Délelőtt a Megyei Munkástanács lebonyolította a meghirdetett nagygyűlést, s ezen - részben az eddigi tagság újjáválasztásával - létrehozták az immár "végleges" Megyei Munkástanácsot.

A Megyei Munkástanács új elnöke: *Kiss József (MÁV mérnök)* lett. Mellé négy helyettest választottak meg *Nagy Attila, Papp Miklós, Bogár Károly* és *Fekete László* személyében, de az elnökségnek rajtuk kívül tagja lett még *Zombori Sándor* és *Párizs István* is.

Ezt követően új igazolványokat adtak ki a következő szöveggel:

"_____ a _____ számú igazolvány tulajdonosa a Borsodi Munkástanács tagja.

Beosztása: _____

Szem. ig. száma: _____

M. M. T. elnöke"

A Kossuth címeres körpecsét szövege: "Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Munkástanács Elnöksége"

A Megyei Munkástanács a saját teendőit illetően részben várakozó állásponton volt: várta Nagy Imre kormányának konkrét utasítását. Tisztázatlan volt a kapcsolatuk az államigazgatás hagyományos szervezeteivel, nem zavarták ugyan szét ezt a szervezetet, de munkát sem adtak nekik.

A Megyei Munkástanács tagjainak vezetésével különféle szakbizottságok alakultak. Ennek során *Földvári Rudolf* a közellátási, *Lenkei László* a bánya- és energiaügyi, *Koós István Béla* a katonai, *dr. Rácz Lóránd* ügyvédjelölt az igazgatási, *Szitovszki Zoltán* az igazságügyi, míg *Gellért Károly* a vidéki szervezési szakbizottságot vezette.

E bizottságok közül a forradalom hátra lévő napjai alatt valójában csak a Földvári féle csapat végzett érdemi munkát. Ők kifejezetten a hagyományos tanácsi szakapparátus segítségével, valamint az önkéntesen segítő munkástanácsi tagok útján szervezték meg a város közellátását, amely a körülményekhez képest lassan elfogadhatóvá vált.

Sorra alakultak városszerte az új szervezetek: a rendőrségen *Ébert István* vezetésével munkástanács, *Nagy Ottó* főhadnagy irányításával pedig Forradalmi Ifjúsági Bizottság kezdte meg a működést.

Az Egyetemen *Záhonyi Brúnó* tanszéki alezredes Egyetemi Zászlóaljat, míg *Liptai László* tanszéki százados Belső Őrséget szervezett.

A Borsodi Rádióban 14 órakor fölhangzott a Megyei Munkástanács felhívása: "Mindazok, akiknél fegyver van és nem tagjai a Nemzetőrségnek, ma délután 14 órától jelentkezzenek Miskolcon a Rudolf laktanyában, itt vonják be őket a Nemzetőrségbe.

Akik a fegyveres Nemzetőrségben nem akarnak részt venni, fegyverüket ugyan itt tartoznak leadni."

Ezt követően a rádió tájékoztatta a hallgatóságot, hogy megkezdődött a miskolci temetőekben "az ávós banditák által lemészárolt" diákok és miskolci polgárok temetése, s ezek másnap délután is folytatódnak.

14 óra 15 perckor a stúdió közölte, hogy a Megyei Munkástanács és a Diáksparlament egyezően helyesli *Nagy Imre* előző esti beszédét, de ragaszkodnak ahhoz is, hogy a szovjet csapatokat ne csak Budapestről, hanem az egész ország területéről vonják ki.

Október 30. kedd

7 óra 02 perc: "Itt a Borsod megyei Munkástanács rádiója beszél. Jó reggelt kívánunk kedves hallgatóinknak. 7 óra. Megkezdjük adásunkat. A miskolci Balog Gyula és népi zenekarát közvetítjük. (zene)".

A rádió 8 óra 27 perckor felhívta a mezőgazdasági dolgozók figyelmét, hogy rájuk az ülősztrájk nem vonatkozik, s egyben fölszólította a kiskereskedelmi boltokat és piacokat, hogy kezdjék meg az árusítást. Mindez már jelezte, hogy a városban a helyzet konszolidálódott.

A Kossuth rádió reggeli hírei is arról számoltak be, hogy mára virradóra nyugalom volt az országban.

A reggel megjelent lapok feszegetni kezdték a kérdést, hogy ki a felelős azért, hogy október 24-én hajnalban a szovjet csapatok megszállták Budapestet, illetve azért, hogy a felkelőket *Nagy Imre* nevében statáriummal fenyegették meg.

A lapok kérdésre válaszként a kormány közleményt adott ki, melyben leszögezte, hogy "*Nagy Imre* erről a két intézkedésről nem tudott, azokon a kézjegye sincs rajta, s e két intézkedés *Gerő Ernő* és *Hegedűs András* lelkén szárad."

A szovjet csapatok kérdése élénken foglalkoztatja a miskolci hatalmi központokat. 10 óra 15 perctől a rádióban több ízben is elhangzott a Megyei Munkástanács és a Diákparlament közös közleménye:

"A Szovjetunió vezetői az elmúlt napokban többször is hivatkoztak a Varsói Szerződésre...

Kérjük erre való tekintettel a Varsói Szerződés haladéktalan revízióját!...

A magyar nép függetlenségéért küzdő szabadságharcosok és sztrájkoló magyar hazafi munkások addig nem teszik le a fegyvert és nem kezdik el a munkát, amíg nem teljesítik a következő követeléseiket:

1. Valamennyi szovjet csapat és egység haladéktalan kivonása az ország területéről...

2. Valamennyi, a legkisebb mértékben is kompromittált rákosista miniszter és pártvezető azonnali visszahívása és leváltása minden funkcióból."

Az újságok szenzációs hírrel is szolgáltak: *Koós Péter* hazánk ENSZ delegátusa valójában egy *Rákosi* által odaküldött szovjet állampolgárral azonos, akinek valódi neve *Lev Konduktorov*.

11 órakor a Megyei Munkástanács rádiója már közvetlenül az ENSZ-hez intézte a felhívását: "Ne fogadja a hazaáruuló *Koós Péter*-nek a magyar Kormány nevében tett nyilatkozatait, s egyben felkérte a Biztonsági Tanácsot, hogy haladéktalanul lépjen közbe a szabadságáért küzdő Magyarország érdekében."

Délben "a Borsod Megyei Tanács Rádiója" - az éterben elhangzott megjelölés nyilvánvaló baki - közleményeket olvasott fel, melynek egyikeben a Megyei Munkástanács fölhívta a megye területén lévő vállalatokat, hogy a náluk lévő készpénzüket a Magyar Nemzeti Bank helyi fiókjaihoz fizessék be, továbbá az üzemek és intézmények bérelszámolóit, hogy gondoskodjanak a bérkifizetések lebonyolításáról.

A Megyei Munkástanácsnál *Erős Kálmán* továbbfejlesztette ezt a gondolatot, és ezen a napon még a volt ÁVH-soknak is kifizettette az októberi járandóságukat.

A nap folyamán a pingyomi szovjet katonai parancsnokot áruhában vezették végig a városon, hogy láthassa az élet normalizálódását, s hogy nincs ok beavatkozásra.

A délután folyamán a miskolci események már szorosan kötődnek a rádióból megismerhető fővárosi történésekhez.

14 óra 20 perctől az egész ország hallgatja a legfelsőbb vezetők egymást követő rádió-nyilatkozatait:

Elsőként *Nagy Imre* szólt, s bejelentette, hogy a kormány és az MDP pártelnöksége közösen elhatározta az egypártrendszer megszüntetését, ezért a kormányzaton belül már meg is alakult egy szűkebb - koalíciós jellegű - kabinet.

Ezt követően *Tildy Zoltán* szólította föl a Független Kisgazda Párt vezetőit a pártjuk újjászervezésére,

majd *Erdei Ferenc* hasonló felhívást intézett a parasztpárti vezetők-höz,

végül *Kádár János* bejelentette: "Teljes mértékben egyetérték az előttem szólókkal, mert a minisztertanács mai döntéseivel az MDP elnökségének minden tagja egyetértett."

A Független Kisgazda Párt a Városház tér 11. sz. alatt, a Nemzeti Parasztpárt a Városház tér 5. sz. alatt, a Szociáldemokrata Párt a Széchenyi tér 3. sz. alatt nyitotta meg az irodáját.

A Miskolcon is fogható nyíregyházi rádió 15 óra 50 perckor veszélyt jelzett: "amíg a Minisztertanács felhívásokat intéz az országhoz és bejelenti, hogy Budapestről kivonulnak a szovjet csapatok, addig Nyíregyházán keresztül nagy egységek vonulnak az ország szive felé! Elég volt az átmítatásból!..."

A dolgozók véleménye az, hogy addig nem dolgoznak, míg orosz csapatok vannak az országban.

Még az este folyamán - a régi szép koalíciós idők hangulatát idézve - közös nyilatkozatot adott ki Miskolcon a FKGP, a MSzDP, a NPP és a MDP, melyben a megye lakosságát a már kialakult rend megóvására szólították föl, s egyben további pártközi egyeztetéseket irányoztak elő.

18 óra 15 perckor a Megyei Munkástanács rádiója debreceni eredetű híreket ismertet: "az előbb Kisvárdáról jelentették, hogy sokezer tank könnyű- és nehézfegyverekkel özönlik hazánkba. Gépkocsikon gyalogosok jönnek Nyíregyháza felé. Újabb orosz harci egységek, Zsukov marsall, tud Ön erről? Tudnia kell!"

Az este során azonban az MDP pártelnöksége bejelentette, hogy az MDP feloszlik, s MSzMP néven új jogfolytonos pártot alakítanak, melyben az ügyeket egyelőre az Ideiglenes Intéző Bizottság fogja vinni.

A hír nyomán még az éjjel lemondott a megyei pártbizottság is, s a folyamatban lévő teendők vitelére itt is Ideiglenes Intéző Bizottságot neveztek ki.

(Este 10 órakor - nyolc évi raboskodás után - kiszabadult a felsőpetényi háziőrizetéből Mindszenty József bíboros.)

Október 31. szerda

10 óra 57 perc: a Megyei Nemzetörség Parancsnokságának közleménye: "Közöljük mindazokkal, akik a Borsodi Rádió korábbi felhívása alapján a Nemzetörségbe jelentkezni szándékoznak, hogy egyelőre újabb felhívásig ne jelentkezzenek, mivel a jelentkezők létszáma a szükségeset meghaladja."

A miskolciak figyelme az újjászerveződés előtt álló koalíciós jellegű nemzeti bizottságok ügye felé fordult. Délután a Hazafias Népfront városi irodájában egy szervező bizottság jött létre *Galánffy Lajos* és *Bod Andor* vezetésével.

Az egyes városi intézményeknél sorra létrehívták - a munkástanácsok mintájára - az ún. forradalmi bizottságokat, s ezek sorában az egyetemi Diákpárlament is meglakította a Megyei Forradalmi Ifjúsági Tanácsot.

13 óra 17 perc: "Itt a Borsod Megyei Munkástanács miskolci rádiója! Figyelem! Kedves hallgatóink, rendkívüli közelményt olvasunk fel. Figyelem! Figyelem! ... Erthetetlen okok kapcsán tetemes szovjet erők, légvédelmi tüzérség és páncélos fegyvernem irányt változtatott! Záhony-Nyíregyháza irányába hazánk területére ismét bevonult!... Egész éjszakán át figyelemmel kísértük az erők mozgását és a Minisztertanács elnökét még az éjszaka folyamán értesítettük."

Este 20 órakor az immár Szabad Kossuth Rádió beszámolt *Nagy Imrének* a délután folyamán az Országház előtt mondott beszédéről:

("Kedves Barátaim! a mai napon megkezdtük a tárgyalásokat a szovjet csapatok kivonásáról az országból, a Varsói Szerződésből reánk háramló kötelezettségeink felmondásáról.")

A Borsodi Rádió immár nem titkolja, hogy Budapesttől teljesen függetlenül dolgozik. 21 óraker beolvasott rendkívüli közleményben a következő hangzott el: "... amikor a Borsodi Rádió közölte *Zsukov* marsall parancsát, fél óra múlva a Szabad Kossuth Rádió rossz néven vette, hogy mi megelőztük őt. Kedves Kossuth adó, ne haragudj ... amíg nem álltok a helyzet magaslatán, igyekezni fogunk a jövőben is megelőzni benneteket híreinkkel ... *Nagy Barnabás* stúdióvezető".

Éjfél előtt a "Borsod Megyei Munkástanács miskolci rádiója" közzétette, hogy még október 26-án a miskolci középiskolák Diáksparlamentje is ülésezett, követeléseiket 19 pontban foglalták össze. Ezt követően fölolvasták ennek teljes szövegét, mely többek között leszögezi, hogy a középiskolások csatlakoznak a Diáksparlament, valamint a DIMÁVAG Gépgyár követeléseire, követelik az orosz nyelv oktatásának fakultatívvá való tételét, október 23-ának nemzeti ünnepé nyilvánítását.

November 1. csütörtök

Az Északmagyarország folytatásokban kezdte közölni *Ónodvári Miklós* újságírónak a forradalom első napjaiban készített naplóját.

Az élet azonban nem állt meg:

Az LKM Munkástanácsa elzavarta a nagyüzem éléről *Valkó Márton* igazgatót, a volt MDP Központi Vezetőségének tagját, s miközben a Szabad Kossuth Rádió 10 óraker szószerint ismertette a Győrben október 30-án 23 óraker megalakult Dunántúli Nemzeti Tanács alapító okiratát, a városi tanács nagytermében az összeült küldöttgyűlés megválasztotta a többpárti jellegű helyi önkormányzati szervet: a városi Nemzeti Bizottságot.

Ennek elnökéül a volt miskolci polgármestert: *Gálffy Imrét* jelölték, míg a helyettese *Kádár Lajos*, a titkár *Tóth Dezső* lett.

Az alakuló ülésen hozott első határozat kimondotta, hogy

- a Nemzeti Bizottság Miskolc területén teljes kormányzati jogkörrel gyakorol az elnökség és a szakigazgatási szervei útján;
- felhívta ezért a Miskolcon működő összes hatóságot - azok kivételével, amelyek jogköre a megyére terjed ki -, hogy a Nemzeti Bizottság rendelkezéseit hajtsák végre;

- kinyilvánította, hogy a megalakulásával nem szűnnek meg az üzemi és hivatali munkástanácsok, ezekre fokozottan szükség lesz.

A Megyei Munkástanács, értékelve a fővárosból érkező információkat, arra az álláspontra jutott, hogy a *Nagy Imre* által vezetett kormány működése megnyugtató irányban halad, minthogy az információ áramlásával nem lehettek elégedettek, úgy döntöttek, hogy küldöttséget menesztenek - most már a Megyei Munkástanács nevében - a kormányhoz.

Délutánra drámaian megváltozott az ország hangulata. A Záhonytól a határ felől jövő út a 28 km-re lévő Kisvárdán vezetett keresztül, s itt ágazott el Dombrád, illetve Nyíregyháza irányába. Kisvárdáról indult a jelentés, hogy szovjet katonai alakulatok folyamatosan özönlenek Záhony felől, s Nyíregyháza irányába haladnak tovább.

Akcióba léptek a rádió amatőrök is, s hamarosan az ország számtalan pontjáról érkeztek jelzések a szovjet csapat- mozdulatokról. A miskolci Egyetemi Rádió - ahol egy egész csoport foglalkozott 8-9 készülék segítségével a hazai és a külföldi adások értékelésével - délután 5 órától több ízben is jelentette, hogy: 43 páncélozott jármű Kerecsendnél elfordult Budapest felé... Tiszafüred felől 26 harckocsi halad Füzesabony-Kecskemét irányába, stb.

Valójában a kormányhoz már hajnaltól érkeztek hasonló jelentések, ezért *Nagy Imre* - amint ezt a Szabad Kossuth Rádió 18 óra 12 perckor jelentette - még délelőtt tiltakozott *Andropov* szovjet nagykövetnél, s miután ő tájékozatlannak vallotta magát, *Nagy Imre* bejelentette, hogy hazánk fölmondja a Varsói Szerződést, hogy megszűnjön a jogalap a szovjet csapatok magyarországi tartózkodására. 17 órakor még a semlegességről szóló deklarációt is átadta a nagykövetnek, majd az ENSZ Főtitkárához intézett táviratában kérte, hogy a szovjet katonai akció kérdését soron kívül tűzzék az ENSZ közgyűlésének a napirendjére.

19 óra 50 perckor már maga *Nagy Imre* tájékoztatta minderről hitelesen a rádió hallgatóit.

Azonnal összeült a miskolci Diákparlament, s az ENSZ-hez intézett felhívásában támogatta *Nagy Imre* kérését.

20 óra 24 perckor ismét az egész ország a rádió-készülékek előtt ül, s hallgatja *Mindszenty József* bíboros első rádióbeszédét: "Senkivel szemben nincs gyűlölet a szívemben."

A Megyei Munkástanács rádiója 21 óra 45 perckor angol nyelvű híreket olvas be, ebben ismertetik *Nagy Imrének* a szovjet nagykövettel folytatott tanácskozásait és az ENSZ-hez intézett kéréseit.

21 óra 50 perckor hangzik fel az éterben *Kádár János* - eltűnése előtti utolsó nyilvános, s a később történetek fényében különösen érdekes - nyilatkozata:

"*Népünk dicsőséges felkelése* lerázta a nép és az ország nyakáról a Rákosi-uralmat, kivívta a nép szabadságát és az ország függetlenségét... *Népünk* a vérevel bizonyította, hogy rendületlenül támogatja a Kormányt a szovjet erők kivonására irányuló követelését."

A konszolidáció azonban - eltekintve a szovjet csapatok beözönlésétől - immár kétségtelen. Két napja sehol sem történt atrocitás az országban, *Nagy Imre* kormánya teljesen ura a helyzetnek, senki sem vonja kétségbe a legitimitását, így nincs már ok a sztrájkok folytatására sem.

23 órakor hangzik el a Szabad Kossuth Rádióban a Budapesti Nagyüzemek Forradalmi Bizottsága küldötteinek a felhívása:

"A követelések fő pontjait a kormány teljesítette... a további sztrájk aláásná forradalmi vívmányainkat, elhatároztuk, hogy a munkát megindítjuk, s kérjük az ország összes dolgozóját, csatlakozzunk felhívásunkhoz a munka megindításával."

23 óra 30 perckor a Szabad Kossuth Rádió a szovjet követség közleményét ismerteti, mely szerint "a magyar légierő repülőtereit a szovjet hadsereg csak azért vette körül páncélos erőkkel, hogy biztosítsa a Magyarországon tartózkodó szovjet katonák hozzátartozóinak és sebesülteinek légi úton történő elszállítását..."

November 2. péntek

Reggel 7 óra, Szabad Kossuth Rádió:

"Kedves hallgatóink! Ma november 2., halottak napja van. Ez alkalommal hallgassák meg megemlékezésünket." (utána megemlékezés hangzott el a forradalom hősi halottairól.)

Az Északmagyarország, mint a Megyei Munkástanács lapja, leleplező adatokat közölt az államvédelmi hatóság népellenes munkájáról: "Ezeknek a banditáknak minden ember gyanús volt, aki élt", majd hírül adta a lap, hogy az ÁVH Borsod megyei "atyaistenét": *Kucsera* ezredest az Erkel Színház előtt felakasztották. (Ez az információ mai tudásunk szerint nyilvánvalóan téves volt, hiszen Kucsera tanúként szerepelt egy félév múlva a debreceni katonai bíróság előtt, *Grósz Károly*val együtt.)

A hét végének közeledtével békésen zajlott a vidéki élet, az üzemek, intézmények, iskolák már a hétfői munkakezdésre készülődtek.

10 órakor a Szabad Kossuth Rádió adott hírt arról, hogy a Borsodmegyei Munkástanács 28 tagú küldöttsége a megye munkásainak, bányászainak, egyetemistáinak, parasztjainak, értelmiségének, kisiparosainak és kiskereskedőinek a követelését terjesztette Nagy Imre és Tildy Zoltán elé, s ezek között hangsúlyozták, hogy

- a kormány ismertesse végre a politikai és a gazdasági programját;
- a parlament helyét vegye át egy Országos Forradalmi Nemzeti Bizottság;
- a kormány ne pazarolja most az erejét a pártok szervezésére, hanem az élet normalizálására és a rend teremtésre koncentráljon.

A késő délelőtti órákban a miskolci Egyetemen, a Diákszövetség képviselőinek két napig tartó szervezésének köszönhetően - dunántúli mintára - Békés, Borsod, Heves, Nógrád és Szolnok megyék küldöttei megalakították az Észak- és Kelet-Magyarországi Nemzeti Tanácsot, melynek székhelye: Miskolc, NME. A Nemzeti Tanács - melynek elnökevé a 31 éves *Mihala Ferenc* egyetemi adjunktust, titkárává pedig a 24 éves *Darin Sándor* egyetemi tanársegédet választották meg - az alapító határozatban többek között leszögezte:

1. Azonosítjuk magunkat a szabadságharc célkitűzéseivel... Véleményünk szerint a legrövidebb időn belül létre kell hozni az Országos Nemzeti Tanácsot...

5. ... a Nagy Imre által vezetett kormányt elismerjük, támogatjuk. Követeljük a szakminiszterek között lévő egyes kompromittált személyek és a nem szakember miniszterek sürgős leváltását... A jelenleg hivatalban lévő kormányt a szabad választások után végleges kormány váltása föl...

6. ... Elismerjük a demokratikus pártok szervezésének szükségességét, helyességét, de jelenleg a pártok közötti versengés nem vonhatja el a figyelmet és erőt az egész népre váró nagy feladatok megvalósításától. Javasoljuk, hogy a pártok egészséges politikai küzdelme csak a szovjet hadsereg teljes kivonása után kezdődjék meg.

7. A kormány a nép osztatlan követelését fejezte ki, amikor a szovjet csapatok teljes visszavonását kérte és a Varsói Szerződés felbontásával egyidejűleg ehhez kérte az ENSZ illetőleg a nagyhatalmak támogatását.

8. ... Magyarország **semlegességének kinyilvánítása** az egész nép általános és legfőbb óhaját teljesíti.

10. A szabadságharc érdeke és az elért eredmények megszilárdítása megköveteli, hogy a helyes célokkal kezdett tiltakozó sztrájk érjen véget és minden üzemben kezdődjék meg a termelő munka.

A Nemzeti Tanács megalakulását követően *Fekete Simon, Mihala Ferenc* és *Darin Sándor* a Megyei Munkástanács előtt ismertették a határozatot, mellyel *Kiss József, Földvári Rudolf* és *Zombori Sándor* egyetértettek.

(A határozat teljes szövege a másnapi Északmagyarországban megjelent.)

Nagy Imre - amint erről a Szabad Kossuth rádió 19 óra 15 perckor beszámolt a hallgatóknak - három szóbeli jegyzéket is intézett a szovjet nagykövethez, s az ENSZ Főtitkárához küldött újabb táviratában kért támogatást.

23 órakor már az Észak-Keletmagyarországi Nemzeti Tanács Rádiója jelentkezik Miskolcra. Ismertette a Tanácsot létrehozó okmány teljes szövegét, majd halottak napi irodalmi és zenés műsor vezetett át *Kiss Józsefnek*, a Megyei Munkástanács elnökének a rádióbeszédéhez:

"Tegnap megyei munkástanácsunk 28 tagú küldöttsége a követeléseinket terjesztette *Nagy Imre* miniszterelnök és *Tildy Zoltán* államminiszter elé.

Ma délután a megyei munkástanács értekezletén nagyfontosságú határozatokat hoztunk. Beszámoltunk budapesti küldetésünkről, és annak eredményeiről. Célunk az volt, hogy a *Nagy Imre* vezetése alatt álló kormányunkról meggyőződjünk, hogy az tényleg a magyar nép céljait szolgálja-e?

Ezen meggyőződésünket bebizonyította az a tény, hogy mikor felérkeztünk, *Nagy Imre* azután egy pár perccel mondotta ki országos és világjelentőségű nyilatkozatát, amelyben a magyar nép függetlenségét és a szovjet csapatok azonnali kivonulását követelte. Ennek alapján a Borsod Megyei Munkástanács a kormánynak megszavazta a bizalmat. A Munkástanács délutáni ülése elhatározta, hogy a sztrájkot megszüntetjük..."

Éjféli hírei között a budapesti rádió jelentette, hogy néhány perccel később összeült az ENSZ Biztonsági Tanácsa és - bár *Szoboljev*, szovjet delegátus kerekén tagadta, hogy szovjet csapatok érkeztek volna Magyarországra - elhatározták a magyar kérdés napirendre tűzését.

November 3. szombat

5 óra 30 perc: a rádió jelenti, hogy "három órás vitát folytatott az ENSZ Biztonsági Tanácsa a magyarországi helyzettel kapcsolatosan."

Immár országosan is az a főkérdés, hogy mivé fajul a szovjet katonai intervenció!

Az MSZMP lapjának, a Népszabadságnak Megtisztultan c. vezércikke leszögezte:

"Az MSZMP semmiféle közösséget nem vállal az MDP vezetőinek katasztrófa-politikájával... Szerényebb keretek között fogunk dolgozni, mint eddig.

Aki e párt tagja kíván lenni, az számoljon azzal, hogy a párttagsággal nem jár fényes állás, előkelő pozíció, nem jár semmiféle megkülönböztető előny...

Puritán, munkás élet vár ránk... nem szuronyokkal biztosított hazug fölény ...

Helyeseljük Nagy Imre nyilatkozatát, amely hazánk semlegessége és a szovjet csapatoknak az egész ország területéről való kivonása mellett foglal állást."

(Az MSZMP ígéretei világosak. S később betartásuk tanulságosak a szavahihetőség megítélésénél.)

A délelőtt folyamán rossz hangulatú ülést tartott a Városi Nemzeti Bizottság, s többek között - időtállóan bizonyult határozatában - döntött a Sztálin útnak Győri kapura való visszakereszteléséről.

13 óra 25 perckor jelenti a rádió, hogy a kormánykoalíció szélesedett, s egyben a kormány át is alakult. Kimaradt belőle többek között *Nyers Rezső, dr. Münnich Ferenc*, stb., viszont tagja maradt *Kádár János*, bekerült *Maléter Pál*, stb.

15 óra 20 perckor végre egy megnyugtatónak ható rádióhír: ma délben összeült a magyar és a szovjet hadsereg parancsnokságának közös bizottsága, s este 10 órakor ismét összeülnek.

20 órakor Mindszenty József bíboros a rádióbeszédében mindannyiunk aggodalmát fogalmazta meg: "Egész helyzetünket az dönti el, hogy a 200 milliós orosz birodalomnak mi a szándéka a határainkon belül lévő katonai erejével."

November 4. vasárnap

A reggel megjelenő napilapok már elvesztették aktualitásukat.

Még arról számoltak be, hogy országszerte normális kerékvágásban zajlik az élet, hétfőn beindul a termelés, megkezdődik a tanítás, s hogy lapzártakor biztató befejezéshez közelednek a szovjet csapatok kivonására irányuló tárgyalások.

Kádár Jánost az eznap lapok az átalakult Nagy Imre-kormány államminisztereként mutatják be.

A hírek azonban már tárgytalanok. A rettenetes valóság az, hogy a Maléter Pál által vezetett delegációt pontban éjfélkor Szerov tábornok letartóztatta, s hajnali 3 órakor 2500 tank indult meg hazánk fővárosa és a vidéki városok ellen. A szovjet alakulatok elfoglalták a városok stratégiailag fontos pontjait.

A tankok dübörgésére és a fegyverropogásra ébredő lakosság országszerte döbbenet hallgatja 5 óra 20 perckor Nagy Imre drámai szavait:

"ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar kormányt."

7 óra 57 perckor a Szabad Kossuth Rádióban a Magyar Írók Szövetségének kétségbeesett felhívása száll az éterben:

"Itt a Magyar Írók Szövetsége! A világ minden írójához, tudósához, minden írószövetséghez, akadémiájához, tudományos egyesüléséhez, a szellemi élet vezetőihez fordulunk segítségért. Kevés az idő! A tényeket ismeritek, nem kell ismertetni. *Segítsetek Magyarországon! Segítsetek a magyar népen! Segítsetek a magyar írókon, tudósokon, munkásokon, paraszton, értelmiségi dolgozókon! Segítsetek! Segítsetek! Segítsetek!*

Miskolcon sem volt más a helyzet.

Az Északmagyarország reggeli számában jelent meg *Kis Józsefnek*, a Megyei Munkástanács elnökének az előző napon közlésre leadott írása, melyben még naívan szabotázsra hív föl:

"nem adunk nekik élelmet, üzemanyagot, szállást, s így kényszerítve lesznek, hogy mielőbb elhagyják hazánkat..."

A megjelenésekor természetesen itt sem aktuális már a cikk. Bár az előző esti sajtó-hídi igazoltatásokból tudni lehetett, hogy a szovjet csapatok már a kertek alatt járnak, hajnalban mégis mindenkit megdöbben-tett az ágyúörgés: a szovjet harckocsik lötték az egyetememet. (A Semmelweis kórházban halt bele a mell- sorozat lövésekbe K. G. budapesti és K. G. héhalomi lakos, itteni egyetemisták.)

A várost hajnalban idegen katonák szállták meg, repülőgépek húztak alacsonyan Miskolc felett...

A Megyei Munkástanács csaknem teljes létszámban együttlévő tagjait *Bubnov* alezredes kapacitálta, hogy szólítsák föl a lakosságot a rend megőrzésére, a fegyverek beszolgáltatására, s hívják föl a gyárakat is a sztrájk abbahagyására..

Amikor tájékoztatták, hogy mindez már napokkal ezelőtt sikeresen megtörtént, méghozzá a szovjet katonák nélkül is, akkor némi bizonytalankodás után *Bubnov* alezredes *Földvári Rudolfot* kérte meg arra, hogy szóljon néhány megnyugtató szót a Borsodi Rádión keresztül a megye lakosaihoz.

Lillafüreden természetesen értesültek a szovjet csapatok bevonulásáról. Így amikor *Földvári Rudolf* egy szovjet tankkal kiérkezett a lillafüredi stúdióhoz, addigra onnan a teljes személyzet - egy őrtálló hűségés bányász kivételével - már elmenekült. A stúdiót idegen katonák vették birtokukba, az előkerített technikusok segítségével beüzemelték az adót, de *Földvári* szózata süket fülekre talált.

Ebben a bizonytalan és igen feszült helyzetben a Megyei Munkástanács tagjai úgy határoztak, hogy együtt maradnak, s csak néhányan távoztak haza a lakásukra éjszakázni.

III.

A munkásság ellenállása november 4-től december 10-ig

A szovjet katonai megszállással a magyar forradalom nem ért véget "egycsapásra". A Nagy Imre-kormányát szovjet tankok élén megdöntő Kádár Jánost a lakosság 99 %-a árulónak tekintette, fittyet hányt "intézkedéseire", s országszerte sztrájkok törtek ki, megbénítva az életet.

A Megyei Munkástanácsban csaknem pattanásig feszültek az idegek, különösen azután, hogy befutottak a megye gyáraiból-üzemeiből a jelentések: általános a sztrájk, s a munkásság ebből nem enged mindaddig, amíg itt vannak a megszálló szovjet csapatok.

A passzív ellenállás tartósságát, a munkások elszántságát Kádár János és köre rosszul mérte föl, s a szovjet katonai vezetők sem számítottak erre a helyzetre. A Megyei Munkástanácsban egy szovjet tiszt megkísérelte tisztázni, hogy ez a területi testület legalább elismeri-e Kádár János kormányát, de kitérő választ kapott: közölték vele, hogy ők még Nagy Imre miniszterelnököt is csak akkor ismerték el, miután közvetlen kapcsolatba léptek vele.

Végül szóba került, hogy induljon hát egy újabb küldöttség Budapestre, s ennek a tagjai a Rudolf-laktanyában székelő szovjet katonai parancsnokságtól még menlevelet is kaphatnak az útra. A delegáció tagjai (*Kiss József, Zombori Sándor, Földvári Rudolf, Bogár Károly, Fekete László, Szitovszki Zoltán, Majoros Béla és Koós István Béla*) azonban csapdába kerültek, mert amikor a laktanyában megtagadták a Kádár-kormány iránti hűségnyilatkozat aláírását, *Bubnov* alezredes az egész társaságot letartóztatta.

Valamelyiküknek a délutáni órákban sikerült óvatlanul telefonhoz jutnia, de csak annyit mondhatott: "Még mindig itt vagyunk a Rudolfban, meneküljete!" A Megyei Munkástanácsához érkező szovjet katonák orra elől azonban már csak Nagy Attila és Papp Miklós tudott meglógni,

a többit őrizetbe vették. A lefogottak azután a debreceni szovjet katonaság börtönének útbaejtésével 2 nap múlva már Ungváron voltak.

Ezt követően november 17-ig az MSzMP-t szervezők, a Kádár János kormányának mintájára megalakuló megyei Forradalmi Munkás-Paraszt Bizottság, s a szovjet tisztok minden erőlködése hiábavalónak bizonyult a sztrájkok abbahagyására.

Az üzemek munkástanácsai sorra jelentették be, hogy mindaddig szóba sem kerülhet a munka felvétele, amíg a Megyei Munkástanács tagjait vissza nem szállítják, s meg nem kezdik újra a munkát.

Kádár magyar hívei nem kockáztatták, hogy szovjet katonák nélkül lépjenek be az üzemek területére.

A DIMÁVAG-hoz egy szovjet páncélos érkezett, hogy rábírja a munkástanácsot a sztrájk abbahagyására,

majd naponta jött egy szovjet főhadnagy, először többedmagával, utána egyedül, s végigsétálva az üldögélő-álldogáló munkások között, láthatták, hogy ezek bizony komolyan beszéltek.

Nem járt azonban eredménnyel a Kádárék által kinevezett megyei kormánybiztos: *Kukucska János* sem, s nem hallgattak az üzemi munkástanácsok a fővárosból ideküldött *Herczeg Ferenc* miniszterhelyettesre valamint *Mausz Péter* Elzett- vezérigazgatóra sem.

A DIMÁVAG Gépgyár vezetői ugyan már hazaérkeztek Jugoszláviából, de az igazgató és *Havasi* "elvtárs" a biztonság(uk) kedvéért kórházba befeküdve tartották távol magukat az eseményektől.

A Nemzeti Színház a *Bánk bán* előadására készült, de a művet be akarták tiltani, mert ugye *Tiborc panasza* ("Csordaszámra tartja gyüle-vész szolgálát...") eléggé egyértelmű utalásnak tűnt a tömegek szemében.

Ez a patthelyzet ekkor persze nemcsak Miskolcra, hanem Borsod megyére, sőt az ország nagyrészére is jellemző volt, s tartott mindaddig, amíg haza nem hozták a Szovjetunióból a munkástanácsok vezetőit.

De nézzük ismét a kronológiát:

November 5. hétfő

A Megyei Munkástanács letartóztatásának napján alakult meg Miskolcon az MSzMP megyei szervezőbizottsága, s *Gyárfás János, Koval Pál, Csege Géza, Tóth János és Magyar Béla* kezdtek hozzá a Kádár-"kormány" népszerűsítésének reménytelen kísérletéhez. Folyt a néma háború: repülőgépekről szórt röpcédulák próbálták meg magyarázni és indokolni a szovjet csapatok jelenlétét,

míg utcai ellenröplapok követelték a szovjet katonaság kivonulását és a munkástanácsok vezetőinek hazaszállítását.

November 6. kedd

Megyénkben létrejött a "kormány" mintájára szervezett új hatalmi szerveződés, a Forradalmi Munkás-Paraszt Bizottság *Grósz Károly* aktív közreműködésével, de senki sem veszi komolyan. Folyt tovább a süketek párbeszéde. A munkástanácsok masszívan ellenálltak minden nyomásnak.

A Semmelwei kórházban V. S. kőműves fejlődés következtében elhunyt.

November 7. szerda

Senkit sem lelkesít a Szovjetunió nagy ünnepe. A szovjet hadsereg a lakosság szemében megszálló hatalmat jelent, az élükön katonai puccsal uralomra jutott *Kádárt* mindenki árulónak tekintette, s *Nagy Imrét* várták vissza, mint törvényes kormányfőt.

Kádár megítélése során nem felejtették el, hogy pár napja még ő is "népünk dicsőséges felkeléséről" szólt, mint a Nagy Imre kormány minisztere, sőt mint az MDP első titkára...

A délután *Kádár János* és kormánya letette a hivatali esküt. Mindez nem hatja meg a népet. Folytatódik az általános sztrájk.

November 8. csütörtök

Kádár és követői rájöttek, hogy az ellenállás lelkei a munkástanácsok, ezért politikai ellenfeleikkel szemben, mint "kormány" léptek fel...

Tény, hogy a munkástanácsok kérdése "jogilag" szabályozatlan volt, s ezért Kádárék elkezdték a "szabályozást".

Első lépésként az MSzMP központi napilapja, a Népszabadság eznap cikkében közzétette, hogy "a helyi néphatalmi szervek dolgozóinak a kormány csak azokat ismeri el, akik 1956. október 1-től alkalmazásban voltak."

November 9. péntek

A kormány meghozta az 1/1956. (XI. 9.) sz. rendeletét, amely hatalmi szóval kísérli meg megnyirbálni a területi munkástanácsok kialakult és a lakosság, az üzemek, az intézmények által elismert jogkörét, de olyan sajátos módon, hogy kerüli a területi munkástanácsokra utaló közvetlen kifejezéseket:

"A forradalmi bizottságok és más hasonló elnevezésű, a dolgozók kezdeményezésére újonnan létesült társadalmi szervek közalkalmazottat sem el nem bocsáthatnak, sem nem alkalmazhatnak".

November 10. szombat

Az Északmagyarországon Géczy János már megfogalmazza sejtését:

"... a forradalom történelmi tragédiába fűlt..."

November 11. vasárnap

Grósz Károly megkapta dr. Münnich Ferenc belügyminisztertől a hozzájárulást ahhoz, hogy Borsodban hozzákezdhesen a Kádárhoz hű fegyveres karhatalom megszervezéséhez.

November 12. hétfő

Kádárék újabb kormány szintű döntést hoztak: az 5/1956. (XI. 12.) sz. kormányhatározat ún. kormányösszekötők kinevezését irányozza elő a megyei (és a megyei jogú városi) tanácsok mellé.

Miskolcon ekkor lépett hivatalba az oroszul beszélő *Kukucska János* kormánybiztos, aki ettől kezdve a megszállók rendelkezésére állt.

November 13. kedd

Az LKM munkástanácsa veszi át a hangadó szerepet, s újabb határozatukban erősítették meg, hogy *nem ismerik el Kádár kormányát, követelik a szovjet csapatok eltávolítását, követeléseik nyomatékaul fenntartják a sztrájkot.*

A munkásság elszántságának láttán a Kádár-féle "hivatalos" vezetés megyei képviselői megtörtek, s kezdeményezték, hogy szállítsák hát haza a Szovjetunióból a Megyei Munkástanács vezetőit, hátha utána szót lehet érteni a munkássággal.

November 14. szerda

Egész Borsodmegye egységes. Jellemző az Ózdi Munkástanács közzétett Kiáltványa:

"Nem! A *Munkásosztály* szeretné, ha Kádár és társai tudomásul vennék, hogy *soha nem fog együttműködni az árulókkal!*"

Közben ezen a napon a fővárosban történik valami: megalakult a Nagybudapesti Központi Munkástanács. Kádár János tájékoztatta a

képviselőiket, hogy egyetért a követeléseikkel: Nagy Imrének a kormányba történő bevonásával, a több-párti választással és a szovjet csapatok kivonásával, "de időre van szüksége".

A Semmelweis kórházban lövési sérülésébe belehalt F. S. portás.

November 16. péntek

Megjelent a Kádár-kormány 2/1956. (XI. 16.) számú rendelete a *munkástanácsok működéséről*.

A rendelet hangsúlyozza: "A munkástanácsok hatásköre kiterjed az üzemi élet minden területére, úgymint...", de mélyen hallgat a munkahelyektől függetlenül területi alapon szervezett munkástanácsok létezéséről.

Miskolcon az esti órákban az Ungvárról kopaszra nyírtan visszahozott *Földvári Rudolfot* szovjet tisztnek - *Kukucska János* kormánybiztos jelenlétében próbálják rávenni, hogy álljon a Megyei Munkástanács élére, mert a gyárak csak erre a szervezetre hallgatnak. Ismertették előtte a valót: az üzemi munkástanácsok mindaddig senkivel sem tárgyalnak, amíg nem látják a helyükön a saját és a Megyei Munkástanács tagjait. Eredménytelenül kísérletezett eddig a *Koval Pál* által vezetett Forradalmi Munkás-Paraszt Bizottság, de a *Csege Géza* vezette MSzMP megyei Ideiglenes Intéző Bizottsága is.

Földvári - átlátta a helyzet lehetőségeit, s - közölte, hogy csak akkor vállalja a feladatot, ha hazahozzák a Szovjetunióból a többieket is.

November 17. szombat

A "hivatalos" vezetés, nincs mit tenni, eleget tett *Földvári* feltételeinek, s ezen a napon szabadlábra kerültek az Ungvárról hazahozott "kopaszok".

Összeült 12 napi szünet után ismét a Megyei Munkástanács, s jelentkezett ott *Papp Miklós* is, akinek sikerült megúsznia a letartóztatást. *Földvári* azonban - akit meglepett az elnökhelyettes felbukkanása -

inkább a volt MDP tagokkal vette körül magát, s felkérte *Papp Miklóst*, hogy "amíg ő is nem tisztázza magát a hatóságok előtt" tartsa magát távol a közügyektől.

Földvári Rudolf ezután a Borsodi Rádió útján szólt a lakossághoz, melyben sürgette, hogy a Kádár-kormány állapodjon meg a szovjet csapatok kivonásáról. (Ezzel de facto kormánynak ismerte el a hivatalos hatalmat!)

November 18. vasárnap

A reggeli Népszabadság megjelentette a Kádár-kormány hivatalos közleményét:

"Az őrizetbe vettek Szovjetúnióba való kiszállításáról terjesztett álhírek ... ellenforradalmi körök által kiagyalt provokációk.

A valóság az, hogy egyetlen őrizetbe vett személyt sem szállítanak ki Magyarországról...

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány"

Nem kell bővebben részletezni, hogy a miskolciak miként vélekedtek Kádárék igazmondásáról.

November 19. hétfő

Földvári Rudolf felhívása nyomán az üzemek dolgozói kezdenek elbizonytalanodni, s ebben már komoly szerepet játszott az is, hogy a tél közeledtével az általános sztrájk könnyen öngyilkos fegyverré válhat.

Kiderült, hogy a Borsodi Hőerőmű már csak két napi széntartalékkal rendelkezik az áramtermeléshez. Megkezdődik a lázas szervezés, s a Megyei Munkástanács intézkedésére Tiszapalkonyáról átszállították az ottani széntartalékokat, melyekkel további 2-3 napra biztosított a lakosság elektromos árammal való ellátása.

A veszélyhelyzetben a borsodi bányatröszt 2000 bányásza is leszállt a

tárnák mélyére. Ózdon viszont a bányászoknak csak 60 %-a vette föl a munkát.

A gyárakban kezdenek megbarátkozni a munka felvételének a gondolatával, de még mindig igen nagy az ellenkezés az új hatalom embereivel szemben, akik változatlanul nem merték megkockáztatni, hogy belépjenek a gyárak kapuin, ahol viszont biztonságban érezte magát minden munkástanácsi vezető.

A Semmelweis kórházban tüdőlövése következtében elhunyt B. P. 22 éves nő.

November 20. kedd

Az Északmagyarország hasábjain Körömi György figyelmeztette a hatalmat, hogy vigyázzon, s ne tévessze szem elől, hogy "a népnek szent ügye ez a forradalom."

Kádár János és maroknyi csapata azonban immár keményebb lépésekre szánta el magát. Ennek kétségtelen jele városunkban, hogy *Grósz Károly* szervező munkájának eredményeként a tizeshonvéd-utcai volt ávós laktanyában megalakult a több helyről - volt ávósokból, rendőrökből, tartalékos tisztekből és természetesen önkéntesekből - összeverbuvált Rendfenntartó Zászlóalj, vagy ahogyan a köznyelv nevezte, a "*pu-fajkások*" avagy a "Kádár- huszárok".

November 21. szerda

Földvári Rudolf szerencse-csillaga ismét emelkedik: bekerült az MSZMP borsodmegyei Ideiglenes Szervezőbizottságának az Elnökségébe, ahol *Grósz Károly*val együtt tevékenykedik.

Ez az előrelépés nem használt a tekintélyének, ámbár kétségtelen, hogy a volt MDP tagok egy része a párt vezető szerepéről vallott tétel természetesen velejárájának tekintette Földvári szerepének ismételt megerősödését.

November 22. csütörtök

Panem et circenses! Csak az utóbbi, s az sem Kádárék jóvoltából: megkezdődött Melbourne-ban az olimpiai játékok sorozata.

Elterjedt a hír, hogy a jugoszláv nagykövetségről Kádár írásbeli ígéretében bízó Nagy Imre és menekült-társainak nyoma veszett.

A Népszabadság teljes terjedelmében közölte az Elnöki Tanácsnak a *munkástanácsokról* szóló 25. sz. törvényerejű rendeletét, mely az *üzemi munkástanácsok* fogalmát ismeri csak:

"Munkástanácsot kell választani minden ipari üzemben...

A termelő tevékenységet nem végző hivatalok, intézmények... dolgozói munkástanácsot nem választhatnak." De megtudja azt is az ország, hogy az üzemi munkástanácsoknak nincs lehetőségük az igazgatók alkalmazására vagy menesztésére, mert ez az "illetékes" állami szerv kizárólagos jogköre.

A dolog sajátosságait, azt hogy miről hallgat a rendelet, s amit enged, azt miként szabályozza, természetesen jól látták a Megyei Munkástanácsban is, ahol viszont ekkorra már a volt MDP tagoké volt a vezető szerep.

November 23. péntek

A Népszabadság vezércikke értetlenkedve kesereg: "tegnap az üzemeink többsége mégis sztrájkolt", hiába a tél közeledte, hiába a dolgozók öntudatának javulása. Holott mindez csupán természetes következménye az orosz megszállásnak és a hatalom jogkört csorbító rendeletének.

Érdemes azonban figyelni a vezércikk szóhasználatára, amikor emlékeztet a 30 nappal korábban kitört forradalomra. Szó sincs itt holmi ellenforradalmárokról! "Ma, november 23-án délután 2 és 3 óra között néma tisztelettel adózzunk a *nemzeti mozgalom hőseinek!*"

Valóban. Mindenki erre gondol. Az olimpia még keveseket köt le, annál

inkább vált gyanússá a kormány közleménye: "Nagy Imre és társai saját kérésükre Romániába mentek".

November 27. kedd

Válaszul a munkástanácsok hatáskörének szűkítésére irányuló hatalmi kísérletre, a Nagybudapesti Központi Munkástanács nyilatkozatban szögezi le, hogy "nincs erősebb politikai hatalom ma az országban, mint a munkástanácsok hatalma... Amíg a szovjet csapatok itt vannak, minden szervezés nélkül heteken-hónapokon át újra fellángol a harc... A szovjet megszállás által hivatalba léptetett kormány érdekelt a szovjet csapatok itt-tartózkodásának a meghosszabbításában, ezért a kivonásra tett ígéretés komolytalan és cinikus..."

November 28. szerda

Kádár János rádióbeszéde történelmi jelentőségi alapadatokat tartalmaz:

"... Nagy Imre és társai saját kívánságukra november 23-án román területre távoztak. *Mi ígéretet tettünk, hogy velük szemben múltbeli súlyos cselekményeikért büntető eljárást nem indítunk. Ezt be is tartjuk.*"

Közli azt is a hallgatókkal, hogy az október 23-i felkelést követően meghatározott napon: "október 30-án ellenforradalmi felkelés kezdődött."

December 1. szombat

A munkástanácsok még nem emésztették meg az Elnöki Tanács legutóbbi törvényerejű rendeletét! Az LKM munkástanácsa csakazértis megmutatta, hogy ő az úr: ezen a napon egyszerűen leváltották a nagyzemből a korábbi kommunista vezetőket.

A Kádár-kormány megalkotta a 6/1956. (XII. 1.) számú rendeletét a *rögtönbíráskodás* részletes szabályairól, melyben a még meg nem jelent 1956. évi 28. sz. Tvr-re hivatkozva az utóbbiban megjelölt bűncselekmények eseteire kötelező halálbüntetést rendel kiszabni azzal, hogy az ítéletet a kegyelmi kérvénnytől függetlenül 2 órán belül végre kell hajtani.

Mindenesetre - bár a tvr-re még 11 napig kell várni - megkezdődnek a letartóztatások, elsősorban a munkástanácsok tagjait fogják el, mire válaszul a gyárak ismét általános sztrájkba léptek.

A hivatalos hatalom képviselői azonban még mindig nem merik betenni a lábukat a gyárkapukon. *Mácsik* örnagy is csak telefonon keresi meg a DIMÁVAG-ban dolgozó *Papp Miklóst*, s kér tőle randevút egy semleges helyre, melyet azután másnapra *Szitovszki Zoltán* szervez meg a Nehézszerszám Gépgyár igazgatói irodájába.

December 4. kedd

A lakosság néma - gyászruhás - nőtüntetéssel emlékezik országszerte, így Miskolcon is arra, hogy 30 nappal ezelőtt szállták meg az oroszok az országot. A lakosság - bár a Kormány komoly erőfeszítéseket tett egy gyertyahiány létrehozására - éjfélkor az ablakokba helyezett égő gyertyákkal tiltakozik.

Dr. Münnich Ferenc belügyminiszteri rendelettel próbálja meg betiltani a Forradalmi Bizottságok további működését.

A Szentpéteri kapuban halálos lövést kapott T. L. 5 éves kislány!

December 5. szerda

Földvári Rudolfr sem maradt hatástalan a lakosság reagálása. A Megyei Munkástanács nevében 28 pontból álló követelést állít össze, s megjelenteti az eznap *Északmagyarországban*:

Ez többek között tartalmazta azt is, hogy követelik október 23-ának nemzeti ünnepé nyilvánítását, *nem ismerik el a Kádár-kormányt*.

Földvári szerencsésen megúsza: mindössze az MSZMP megyei szervező bizottsága elnökségéből menesztették azonnal, s a bizottság élére a fővárosból ide helyezett korábbi ózdi párttitkár: *Prieszol József* került.

Néhány napi utcai röplapozást követően:

December 8. szombat

A Kádár-kormány meghozta "*a forradalmi bizottságok és más hasonló elnevezésű szervek megszüntetéséről*" szóló 17/1956. (XII. 8.) sz. határozatát...

A rendkívül rövid kormányhatározat rögzíti, hogy hiába volt a kormány jóindulata a november 9-i rendeletével és a november 12-i határozatával, mert ezek az ún. forradalmi bizottságok *(és más hasonló elnevezésű szervek)* rendre gátolják az intézkedésre jogosult "törvényes" szervezetet, s tevékenységük csak gátolja az állami és gazdasági szervek munkáját, ezért azokat a mai nappal *felosztatja*.

A forradalmi bizottságok *(és más hasonló elnevezésű szervek)* által törvényellenesen eltávolított vezetők haladéktalanul foglalják el beosztási helyüket.

E határozat lényege, hogy nem ejti ki a területi munkástanács szót, ez beleértendő a "más hasonló elnevezésű" kitételbe. Az üzemi munkástanácsok november 16-i szabályozása viszont még hatályban maradt.

December 10. hétfő

A Kádár-kormány rendelete feloszlatta a Megyei Munkástanácsot is, s annak eddigi vezetőjét: *Földvári Rudolfot* kinevezték a B.-A.-Z. Megyei Tanács elnökévé.

A miskolciak dühe a munkástanács betiltását közlő sajtó ellen fordult. A tüntető tömeg elfoglalta a Széchenyi u. 103. sz. alatt működő Borsodi Nyomdát, elégették az Északmagyarország fellelt példányait, majd ki-nyomtatatták Tóth Pál a "Magyar Néphez" c. versét.

Az odavezényelt karhatalom gyengének bizonyult a nép szétoszlata-sához, ezért egy szovjet tankot is a tüntetők ellen irányítottak. Ennek személyzete azonban barátkozni kezdett az emberekkel, akik felültek a harckocsira, s onnan szavaltak.

Váratlanul a szovjet katonák visszabújtak a tankba, megkezdődött a fegyverek rohogása, a tömeg pedig a közeli kapualjakban keresett menedéket, majd a lövegcső felemelkedett, s két lövést adott le.

A nyomjelzős lövedékek Újgyőr felé süvítettek el.

A szovjet katonai parancsnokság sötétedés előtt a "villanyrendőr"-höz két harckocsit vezényelt, melyek tetején és oldalán géppuskás, géppiszto-lyos, kézigránátos szovjet fegyverek kuporogtak. Érkeztükre a nép ismét bemenekült a közeli házakba, de néhányan - vesztükre - a Széche-nyi utcán a Színház irányába indultak el, s ezek üldözésére indult egy szovjet katona: Kaszparov Kurszán is.

Ekkor a Szemere-sarkon álló egyik tank mellől egy szovjet géppuskás tüzet nyitott, s hosszában végigpásztázta a Széchenyi utcát. Többen maradtak ott holtan, köztük M. Gy-né fiatalasszony és az említett gárda őrmester (Később egy emléktábla hirdette, hogy "az ellenforradalmárokkal vívott bátor harcban" vesztette el életét.), továbbá H. G. cipészsegéd, K. E. illetve D. F. járókelők.

Hamarosan három magyar katonai teherautó érkezett a Kazinczi utcán át, de a szovjet katonák nem voltak biztosak a dolgukban, s rájuk is tüzet nyitottak, mire azok is fedezékek mögé bújtak. Ekkor a sarkon álló - ma Kazinczy könyvesbolt - épületnek a tatarozás miatt állványok-kal és nádfüggönnyel borított részét sorozták meg a szovjet katonák a géppuskákkal, majd leszaggatták a nádfüggönyöket, s harci járőrök

kutatták át az épületet, keresve-kutatva a fegyveres ellenforradalmárok után.

Ezalatt besötétedett, de az incidens még távolról sem ért véget. A Kazinczy utca 2. sz. ház előtt álló tank jobbra fordult, s elindulva kilőtt egy gyújtó gránátot a színház irányába. Ez a lövedék elsűvített a házak teteje felett, s telibetalálta az Avason álló fából épült kilátótornyot, s Miskolc régi szimbólumát az olthatatlan foszfor porig égette.

Ezekben a percekben Miskolc másik részén, a Tizeshonvéd utcai volt ávós laktanyában sem voltak nyugodtak az épületben tartózkodók.

A különféle helyekről: volt ÁVH-sokból néhány hete behívott katonatisztekéből és volt rendőrökből és önkéntesekből összeverbuvált új karhatalom, a Rendfenntartó Zászlóalj a napok óta tartó készenlét miatt elcsigázva ült az épületben, amikor a Tizeshonvéd utcai bejárat előtt egy tömeg gyűlt össze.

Csulák őrnagy, a parancsnok becsukatta a vaskaput és egy Csepel teherautót is nekitolatott, hogy az illetéktelenek erőszakos behatolását meggátolja. Ugyanakkor a tetőre két géppuskát és két golyószórót is felállíttatott.

A délelőtti tömeg felosztatásban részes karhatalomnak azonban nem lehetett nyugta. A nép megkerülte a háztömböt és a hátsó - Hoffmann Ottó utcai - bejáratához vonult, ahol a léckerítést benyomva bejutottak az udvarra, s keresték a parancsokat

Csulák János őrnagy helyett az ügyeletes tiszti szobában pufajkában üldögélő *Oprendek Sándor* jött elő, s őt érte a halálos lövés. Ezt meglátta a tetőn lévő két golyószórós, s megsorozták a szemben lévő imaház tetejét, mire a tömeg elmenekült.

A nép rohama alatt *Csulák* őrnagy segítséget kért a szovjet haderőtől, mire a villanyrendőrnél álló két szovjet tank, rádión kapott utasításra végigment a főutcán, s megálltak az ávós laktanya előtt.

Pár nap múlva azután a laktanya őrzését a szovjet katonák vették át.

IV.

Az ellenállás kimúlása

December 11. kedd

Megjelent a *rögtönbíráskodás elrendeléséről* szóló 1956. évi 28. sz. tvr. mely ezen a napon 18 órától kezdődő hatállyal az egész ország területén a rögtönbíráskodás hatálya alá vont néhány cselekményt, s ezek sorában többek között az engedély nélküli lőfegyver- lőszer-, robbanószer és robbanóanyag-tartást, valamint e cselekmények miatti feljelentés elmulasztását is.

Így állt elő az a furcsa jogi helyzet, hogy hazánkban néhány napig kormányrendelet alapján is ki lehetett szabni halálbüntetést.

Két nap múlva korrigálták a hibát, s a 32. sz. tvr. már előírta a halálbüntetés alkalmazását.

December 13. csütörtök

Újabb hírhedt jogszabály születésnapja: megjelent a *közbiztonsági őrizetről* szóló 1956 évi 31. sz. tvr. mely meglehetősen rugalmas előfeltételhez köti az őrizetbevételt:

"Azt, akinek tevékenysége, illetőleg magatartása a közrendet, közbiztonságot, különösen a termelőmunka zavartalanságát veszélyezteti, közbiztonsági őrizetbe lehet helyezni."

Nem nehéz felismerni, hogy immár sztrájkokról csak nagy személyes kockázatok árán lehet szó.

December 15. szombat

A rögtönbíráskodás első áldozatát: S. I. cipészt (váci lakost) kivégezték.

December 16. vasárnap

Földvári Rudolf mellé bekerülnek a B.-A.-Z. Megyei Tanács vezető posztjaira a felosztatott Megyei Munkástanács egyes prominens személyei is:

Kiss József lett az elnökhelyettes, de ott találjuk *Koós István Bélát*, *Bogár Károlyt* és *Csorba Istvánt* is.

Ezt követően Miskolcon is gőzerővel folytak már a letartóztatások. *Papp Miklóst* "fegyverrejtegetés" gyanújával veszik őrizetbe.

1957

Január 9.

Az ENSZ Közgyűlése megkezdte a magyar kérdés vitáját.

Január 11.

Rögtönbíráskodás következő halottja J. A. 22 éves kovács.

Január 13.

A rögtönbíráskodás hatályát kiterjesztették: immár kötelezően halálbüntetést kellett alkalmazni pl. "a közlekedés szándékos veszélyeztetése" esetében is....

Január 15.

A Nagybudapesti Központi Munkástanács illegalitásba vonult, s utolsó felhívásában még a passzív ellenállásra szólította föl a munkásságot.

Január 30.

Leváltották *Földvári Rudolfot*, s a B.-A.-Z. Megyei Tanács új elnöke *Kukucska János* - eddigi kormánybiztos - lett.

Februártól kezdődően már szilárd Kádár János hatalma. Az idegen katonák fegyvereinek árnyékában folynak a tömeges letartóztatások, s megkezdődtek a politikai perek, megszülettek az első halálos ítéletek.

Ítélet alapján elsőként végezték ki február 7-én Miskolcon H. G. csapat.

Még húsvét előtt az *Opredek Sándor* lelövésével gyanúsított *Oláh Miklóst*, majd egy órával utána a szovjet csapatok ellen gerillaharcot választó *Józsa György* sátoraljaújhelyi tanítót akasztják fel a börtön udvarán. (10 nap múlva érkezik a hír, hogy mégsem Oláh Miklós lőtt...)

Az MSzMP (kormány) úgy látta, hogy a pufajkások betöltötték a feladatukat, ezért egy szabályos párthadsereget kell létrehozni. Az MSzMP Ideiglenes Intézőbizottsága határozatának megfelelően az Elnöki Tanács kiadta a munkásőrség felállításáról szóló 1957. évi 13. sz. törvényerejű rendeletét, melyhez csatlakozva a Kádár- kormány meghozta a 3075/1957. (II.18). sz. - "szigorúan titkos" - határozatát, mellyel a munkásőrséget az MSzMP alá rendelte.

Néhány rendelkezés önmagáért beszél:

- a munkásőrség egységeinek kirendelésére minden esetben az MSzMP illetékes bizottsága ad engedélyt, illetve
- az MSzMP illetékes bizottsága az egységet kirendelheti;

- az egység parancsnoka az MSzMP illetékes bizottságának a rendelkezését köteles végrehajtani;
- a munkásórségbe új tagok felvétele csak az illetékes MSzMP bizottság javaslatára történhet meg.

(A munkásórségnek az MSzMP alá rendelt helyzetét ugyan nyilvánosan soha nem ismerték be, sőt időnként látványosan tagadták, de a valóság az, hogy a párthadsereg jellegét csak 1989. június 15-én szüntette meg a kormány a 3163/1989. (VI. 15.) sz. - természetesen ugyan csak "szigorúan titkos" - határozatával.

Megkezdődött a munkásórség toborzása, s fokozatosan átvette a pufajkások szerepét.

A pufajkások utolsó miskolci akciójára 1957. február 20-án került sor, amikor a MÚK veszélye miatt az egyetemen mintegy 120 személyt - zömmel diákot, kisebbrészt oktatót - tartóztattak le s szállítottak be a megyei rendőrségi épület alagsori celláiba. Az itt lefolyt kínvallatásokról, verésekről és taposásról azután "államtitoksértés" terhével tilos volt szólni...

A feloszlott pufajkásoknak a hálás Kádár-kormány a 25/1957. (IV. 21.) sz. rendeletével külön "a munkás-paraszt hatalomért" emlékérmét alapított, melyet júliusban osztottak ki.

A vállalati munkástanácsok az év folyamán már nem fejtettek ki érdemleges tevékenységet, s novemberben egy újabb kormányintézkedés ezeket is fölsozlatta.

A magyar forradalom elbukott.

Záró gondolatok

1989. október 23-án az ünnepi megemlékezések szónokai - hiteltérdemlő ismeretek híján - következetesen hallgattak a Miskolcon folyt eseménysorról. Nyilvánvaló ugyanis, hogy az 1957-ben megjelent hivatalos kiadványok - melyeket az egykori 1955-ös kommunisták öngazolásként írtak - olyan torzított képet mutattak, melyekből idézni nem lehetett.

Az elsődleges céloom az volt, hogy az említett kiadványokban elhallgatott vagy tendenciózusan beállított események valós lefolyását ismeressem, s ezzel egyúttal provokáljam a történészeket is.

Mint hogy a kor dokumentumait a Kádár-rendszer módszeresen begyűjtötte, illetve a megmaradók nagyobb részét az "izgatás" vádjától tartó lakosság megsemmisítette, a kezdő lépéseket a hagyományostól eltérően választottam meg: felkutattam az események legaktívabb résztvevőit, interjú-sorozatokat készítettem velük, s az innen nyert adatokat vettem össze a korra vonatkozó újságcikkekkel, vádiratokkal, ítéletekkel stb.

Az egyes adatközlők személyes vonatkozású előadásrészeinek kiszűrése után teszem le most a munkámat az olvasó elé.

Az adatközlők egy része még ma is fél, s nem járult hozzá a nevének a nyilvánosságra hozatalához, ami önmagáért beszélő tény.

Fájó, hogy az 1956-os ÁVH-s sortűz áldozatainak pontos névsora még ma sem ismert. Az ezzel kapcsolatos további kutatásoknak azonban ki kell majd terjednie a halottakon kívül a nagyszámú sebesültre is

A közölt neveknél igyekeztem arra ügyelni, hogy csak azokat a neveket írjam ki, amelyeket már publikáltak, míg a személyiségi jogi védelem követelménye miatt a többi áldozatot csak nevük kezdőbetűjével jelölhettem.

A helyesírásnál a korabeli megoldást (pl. Északmagyarország vagy Megyei Munkástanács stb), míg a nevek esetében - jobb híján - a halotti

anyakönyv szerinti bejegyzést követtem. (Ez utóbbiban egyébként sok pontatlan adatra bukkantam.)

Vitásnak tűnik, hogy a "végleges" Megyei Munkástanács október 28-án délután vagy október 29-én délelőtt jött-e létre. (A korabeli sajtójelentések az utóbbit, míg egyes visszaemlékezések az előbbit valószínűsítik).

A legtöbb hiányosságot a december 10-i események forrásaiban tapasztaltam.

Ezúton mondok köszönetet azoknak az egykori résztvevőknek, akiknek a segítségével epizódszegény lett volna e kiadvány. Nevüket az eseményvázlat több alkalommal is említi, s ez a legkevesebb...

Miskolc 1990. március 8.

Dr. Balás István

Ára:37 Ft

Lektorálta, szerkesztette: Hajdu Gábor

Kiadja: az MDF Miskolci Szervezete Felelős kiadó: dr. Furman Imre

Készült: Rekord Ny. Ip. Szolg. KFT. Felelős vezető: Bihari Sándor